

ANNA HAAWA

WESTELOOD LOOMADEST

G. PIHLAKA KIRJASTUS :: TALLINNAS 1911

Eesti Kirjanduse Seltsi koolikirjanduse-
toimekond.

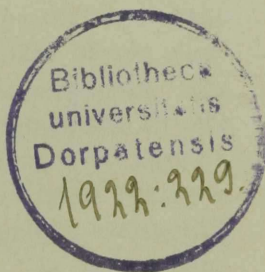
Nooresoo kirjawara № 27.

WESTELOOD LOOMADEST.

Eesti keelde
ANNA HAAWA.

□ □ □

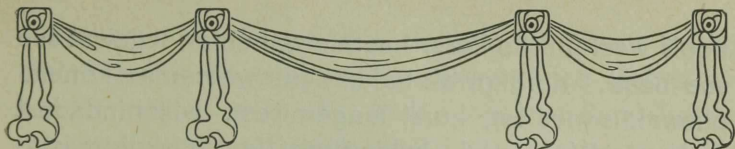
96

Tallinnas,
G. Pihlaka kirjastus 1911.

A 2556.

1001

Traawel Jalo.

Jakob Ahrenberg.³

See oli ühel hilisel õhtupoolel, augustikuu lõpul; aga weelgi saatis päike omad hõõguwad, wiltu kiired Kristjan Kommoneni elutuppa. Kärbsed sumisesiwad päikesepaistel peremehe pea ümber, kes akna all istus ja hoolega mõlemaid balsaminisid näis waatlewat, mis, kärepunased ja õiged nagu tikud, wana lõhkiste portselanikruuside sees õitsesiwad. Juba hulk aega oli Kristjan nii istunud ja läbi lehtede ning õite latt-aia wärawakese poole wahtinud, nagu ootaks ta kedagit. Ta oli keskigane mees, paistis aga palju wanem. Silmad seisiwad aukus, ja näos oliwad sügawad kortsud. Tema naine, kes kangastelgede taga pooli ja soaga toimendas, ei olnud nähtawasti ka asja juures, sest niipea kui Kristjan wähe end liigutas, waatas ka tema kärmelt ukse poole, nagu ootaks ta kedagit. Noh, ja astuski korraga külaline, kreiskohtumehe-abi, Laurikainen uksest sisse. Ta teretas pere-meest ja perenaist ja raputas tugewasti mõlemate kätt. Külaline, kelle tulek nähtawasti ei rõõmu, ega üllatust ei walmistanud, istus laua juurde ja waikis weidi, pani siis piibu põlema ja tähendas wiimaks, et kella wiie kohta pealelõunal ilm õieti palaw olewat, mihukesele wastuwaidlemata tõejasjale Kristjan omalt

poolt weel juurde lisa, kaerale vähemalt tegewat see soe head. Kordkorralt hakkas jutt weerema; kõneldi päewaküsimustest, kursi langemisest, wiljahindadest kodus ja Wenemaal, kalapüügist ja Kreiskohtu istumistest. Sellega oli abikohtumees sinnamaani jõudnud, kuhu ta oli tahtnud. Pikkamisi tõusis ta üles, astus lee ette, koputas tuha piibust ja ütles nagu mööda minnes:

„Mis ma pidin ütlema, jah, ka Teid kutsutakse sinna.“

„Mind? Kohtusse? Kes see kutsuja siis on?“

„Teie üleaedne, Jegor Timofeitsh Iwanow!“

„Hm, mis see siis jälle peaks olema? Ei tea kas selle keretäie pärast, mis ta minewal kewadel minu käest sai?“

„Ei ole, sellega peab ta juba leppima. Aga waata, see on see lugu tema traawliga, Jaloga, teate.“

„Noh, mis see minusse puutub?“

„Wõi mina tean. Tulge aga homme sinna, küll Te siis näete.“

Ja siis sülgas abikohtumees weel paar lärtsu ja ohkas korra nagu kergituseks, tõusis üles, jättis jumalaga ja läks.

Kristjan sügas kõrwatagust ja kobis uksest välja Kärsitult uitas ta põldudel ja heinamaal ümber, ohkas sügawasti, niipea kui end üksi nägi, ja pööras alles õhtul hilja koju.

Et ikka weel palaw oli, istus ta trepi peale, õhtuwilu maitsema. Öö oli niiske ja soe; tähed wilkusiwad uniselt läbi õhu, mis kauguses nagu kerge loor paistis. Üle soo tõusis täiskuu omas waikses toreduses; nagu suur, punakaskollane, hiilgaw ratas waatas ta alla õreda, jässis männistiku peale, mis märjas, maageses mätastikus wisalt ja waewaselt kaswas.

Wiimane kuuselind siristas metsas, ja ööoru lendas tuigerdades, nagu joobnud, pea paremale, pea pahe-male poole üles ja alla, kadus wahetewahel ööpime-dusesse, laskis end mõne teera'a peale maha, ja lendas siis jälle robistades ja sorrutades mööda oksa edasi. Maarahwas ei salli sorri, ja see wastikus oligi wist põhjuseks, et Kristjanile tema ümbrus korraga nii kurb paistis. Tema traawel Jalo, jah — wõimata oli tal seda lugu peast wälja ajada. Selle nimega ühen-duses oliwad kõik mälestused wiimastest eluaastatest. Kõik tema unistused ja lootused, kõik, mis teda hir-mutanud ja kohutanud, mis piinawalt tema hingesse puurinud, kõik oli Jalo ümber keerlenud. Kui sel-gesti mäletas ta seda aega, mil Jegor Timofeitsh lwanow oma poe Terwola külas oli awanud. Kõike, mis ennemalt linnast pidi toodama, wõis nüüd Jegor Timofeitshi juurest osta. See Jegor, kuidas ta alguses alandlik oli ja roomas, kuidas ta end igale ühele meeldiwaks mõistis teha.

Tookord oli Jalo peaaegu kolme aastane.

Jegor oli igaühe kõige alandlikum teener, puha wiisakusest alati nagu liigetega-nuga küürus, kostitas oma ostjaid alati tubakuga ja sbitinaga, lubas neile niipalju kui taht wõlgu ja wõitis sellega kõikide südamed. „Teil ei ole raha? Oo, mist sest — meie kirjutame üles — maksate teine kord.“ See kõik läks nii kergelt ja lihtsalt; aga kui aasta ümber oli, siis leidis, et Jegori wõlaraamat täis oli kirjutatud, ja et kõik need wäiksed arwed ühtekokku ilmatu suure summa wälja tegiwad. Läks kellegil laenu tarwis, siis oli jälle ainult Jegor see rahamees. Ta wõttis küll kaksteistkümme protsenti, aga siis ei olnud ka enam muid sekeldusi, ei adwokatidega, kohtumeestega ega abikohtumeestega. Ja kellel ei

läinud säherdustel aegil raha tarwis! Igal inimesel; ja Kristjanil weel kõige rohkem. Aga kui neli aastat mööda, oli kõikide sulasest Jegor Timofeitshist kõikide isand saanud. Nüüd oli ta selg sirge ja paendumata, kange nagu pussnuga; nüüd oli jutt hoopis teine: „Sina, lontrus, tahad rukkid külwada? Ei, kaeru pead sa külwama; rukist ei saa ma selajal müüa! — Sa tarwitad raha lehma ostmiseks? Sinul ep jätku selle ühegi jaoks, mis sul weel on, toitu. Ei, sellest ei saa midagi.“

Ta müüs tulupoegade kaerad enne niitmist wäljalt. Ta raius nende metsa põletispuudeks ehk aialattideks maha, ilma pikema jututa, ainult et nii armulik oli ja neile seda teatas. Ja kuidas kaswas hoolimata sellest wõlg koolesuureks! See oli täitmata nagu wanasti wilistite Moolok. Kõik kadus tema hiiglakurku. Kunagi ei saanud ta tasa, ei awitanud ohwrid ja maksud, mis talle tõrwa, puude, raswa, harjuste, lammaste, wähhjade, metslindude ja kaerte kujul toodi.

Kui keegi säherduse naabruse all kannatas, siis oli see kõige pealt Kristjan. Nende õued seisiwad kõrwuti, ja tema teadis weel paremine kui teised, mis wõlgnik olla tähendab. Oli nagu näritaks ihu pealt ta liha ära ja imetaks üdi kontidest wälja. Ta tundis enese mõnikord täiesti kaitseta selle koleda waenlase wastu ja pidas tõsiselt aru, sandikepp kätte wõtta ja majast wälja minna, et vähemast wabaks saaks. Aga kui häda kõige suurem, siis abi kõige lähem, ja siin oli Jalo see abi, Jalo, kes Mihkclipäewa paiku kuueaastaseks oli saanud.

Jah, Jalo, see oli alles loom! Must karw läikis tal nagu siid. Waatasid sa teda kõrwalt, siis paistsid selja ja kintsude peal heledamad ja tumedamad lapid nagu rattad. Ja missugune saba ja lakk tal oli, paks

ja käherpoolne! Kabjad oliwad tal nagu terasest, lai rind tõmbas õhku sisse nagu lõõts. Silmad teisel nagu merekotkal; ta ei näinud mitte ainult kaugele, ta nägi ka läbi udu, tuisu ja pimedada. Kuid enam weel kui ta ilu, kaalus ta hingewäärtus. Ta oli uhke. Üksainus piitsahoop oli niisugune häbi, mis ta kas wõi nahast wälja wõis ajada. Kõige oma kanguse juures oli ta ometi taltsa, kõige oma üleannetuse juures meelitaw. Ja missugune tänulik süda oli tal. Ta hõõrus oma sametipehmet nina wastu Kristjani käewart, kui see talle soola ja leiba, kaeru, wõi tüki suhkrut andis. See loom oli parem kui mõni inime, igatahes parem kui tema sõnakuulmata tütar ja tema tänamata wäimees. Kas oli keegi Jalot pelglikuna näinud? Ei iial, ta ei kartnud ka wanapaganatki. Oli ta kunagi komistanud? Ei iial, olnud mägi alla minna kes teab kui äkiline. Igaüks pidi tunnistama, et Jalo sarnast teist wist terwel Soomemaal ei leitud. Waewalt ka Wenemaalgi. Kui wõlad Kristjani maha rõhusiwad, kui Moolok omad laiad lõuad awas ja uusi ohwrid nõudis, siis läks Kristjan talli, suges ja silus oma Jalot, wiksist ta kapjasid, palmis ta lakka, silitas hellitsedes ta selga. Ja oligi tallist wälja tulles meel märksa kergem kui sinna minnes.

Kui Jegor Timofeitshi nõudmised Kristjanil üle pea oliwad kaswanud ja enam kuskil pääseteed ei näinud, sellest wereimejast lahti saada, rakendas ta Jalo kerge saani ette ja sõitis Wiiburi, ühe lugupeetud adwokati juurde, nõuu küsima. Ta ei suutnud uskuda, et Jegor kõik õigesti oleks üles kirjutanud. See wähe asju, mis tema poodist wõtnud, see natuke tubakat, tangu, kohwi ja suhkrut ei wõinud iial nii suurt summa wälja teha. Seal ei olnud asi igatahes õige, ja siis weel Jegori liiad protsendid!

Kui elawalt seisis tal see reis meeles! See oli ühel selgel, külmal jaanuarikuu päewal. Lumega kaetud lagedad väljad ja heinamaad paistsiwad tased nagu järwepind. Lattaedade, heinakuhjade ja kiwirahnude warjud langesiwad nagu sinakad plekid walge surnuwaiba peale. Wurr! ja wurr! lendas lumelind lühedates, hooglistes hüpetes üle tee, harak aedadel särtsutas heameele pärast ja keksis üles ning alla. Terawate kõrwadega ja karwase sabaga karukoer Sipi kihutas tuhatnelja Jalo eel, kes, ilusalt nagu mängides oma kapju tõstes, wälgukiirul üle lume lendas. See kõik oli nii meeltröömustaw, et rahutus, mis Kristjani meelt rõhus, hakkas kaduma. Ta oli peaaegu ju Papula linnajaosse jõudnud, kui enese taga hõikamist ja kisendamist kuulis. Ta wõttis piibu suust, kumardas üle saani serwa ja waatas taha. Nägi üht meest, kes wäikse traawlisaaniga tuhatnelja järele kihutas ja ise ühtelugu oma rebasenahka äärtega käpik-kindaid wibutas. Kristjan peatas, ja reisija, wäike, paksuwõitu, kasuka sisse mässitud herra, jõudis oma hiirekarwa ruunaga talle warsti järele.

„Tere, peremees! On Teil aga traawel ees!“ ütles ta õhinal, kuna ta oma härmatand habet näris. „Jah, kui tõtt pean tunnistama, vähemalt weerand tundi juba kihutan Teie kannul, aga kätte ei saa. Kust Te selle looma olete saanud? Kes tema ema ja isa on! Kui wana ta on? Ei, kus on ometi rind! ja weel puusad!“

Nende sõnadega astus wõõras saanist maha, Jalot lähemalt waatama. Kristjan oli rõõmus ja uhke ühtlasi, wastas ja seletas, niipalju kui wõimalik ja kiitis looma wõõrale, kes koguni waimustatud näis olewat.

Noh, ülehomme tulete muidugi wõiduajamisele. Kel säherdune hobune on nagu Teil, sel oleks patt

ära jääda. Mina olen rittmeister T. ja üks auuhinnamõistjatest. Mõelge järele, esimene auuhind on tuhat marka.“

Tollest wõiduajamisest oli Kristjan ka juba kuulnud ja mõnikord selle peale koguni mõelnud; aga harilikult kuuldakse maal sellest, mis peab sündima, alles siis, kui see juba mööda on. Kuid nüüd — miks mitte, kuna ta ju ometi kord linnas oli.

Kristjan lubas tulla, ja löödi kinnituseks kätt. Jalo, kes juba kärsituks oli läinud, kadus rittmeisteri imestawate pilkude eest nagu wälk lähema kingu taha.

Kristjan wõttis wõiduajamisest osa. Missugused suured, ilusad auu- ja wõidupäewad Jalole ja tema peremehele! Terwel maal ei olnud ühtki ajalehte, kes mitte Jalot ja tema peremeest ei oleks nimetanud. Telegrammid lendasiwad linnast linna, Jalo suurest teost kuulutades. Tema wõit oli sealsetes oludes haruldane; ta wõttis kuulsusega ühes esimese auuhinna, lõi wanad, wilunud traawlid üle. Ka nüüd, kus Kristjan maharõhutult ja mures oma esikutrepi peal istus, lehwis päikesepaisteline naeratus üle tema näo, kui ta nende ilusate päewade peale tagasi mõtles. Kui selgesti seisis weel kõik tema silmade ees: Päiksekuld, sinine taewas, kerged, hiilgawad lumepilwekesed talwetuule tõukel, muusika, elagu-hüüded, kanged joogid ja päewakangelane Jalo. Kahtlemata oli see kõige ilusam ja tähtsam päew tema elus olnud. Aga nagu kõige kõrgemad wood kõige sügawamale alla waowad ja kõige kõrgemad kuused kõige pikemaid warjusid heidawad, nii sündis ka, et päewale, mil Jalo ja tema peremees õnnetipul seisiwad, rasked murepäewad järgnesiwad.

Adwokati juures ei olnud midagi teha. Hea nõuu asemel sai Kristjan temalt teate, Jegor olewat

kuberneri käest juba lõpuotsuse saanud. Kristjani maksutermiin oli mööda, wõlg ühes protsentidega tuli wälja maksta. Ei jäänud muud nõuu üle, kui Jalo ära müüa, ja isegi seega ei saanud wõlg wist veel täiesti tasa. Kristjan jõi end purju, nuttis, sai jälle kaineks, ja kõige selle waheldawa meeleolu aegil katsus ta müügihinda hästi kõrgeks ajada. Wiimaks tehti kaup kindlaks. Jalo läks ühe Wene kaupmehe kätte, ja Kristjan, süda kurbtust ja wiha täis, pööris ühe lahja hobusekondiga koju, keda ta kohe algusest peale silmaotsas ei sallinud. Ei trööstinud teda see suurt, et ta pung sajamargalisi täis oli, mis Jalo wõit tema peremehele lahkumise andiks toonud.

Kristjan ei saanud enesega kuidagi walmis, ja päris hullus paistis tema meelest, kõik see ilus raha Jegorile wälja maksta. See oli, nagu wiskaks ta tema järwe. Wiimaks pidi ta seda ometi tegema. Ta astus Jegori poodi, kui see seal üksinda oli, maksis wõlad ja sai omad wekslid ja wäärtpaberid tagasi. Jegor oli ettewaatamata küllalt, et suust mõne haawawa sõna laskis lipsata, ja rohkem ei olnud tarwiski, Kristjani tagasisurutud wiha pahwatas lõkkele. Kui Jegor wast ennemalt veel hästi ei teadnud, mis peksasaamine tähendab, nüüd, kui tema üleaedne poodist wälja astus, teadis ta seda kindlasti. Sest päewast saadik walitses kõige kibedam waenlus nende kahe mehe wahel.

Nüüd oli Kristjan waba; aga ehk ta sellega küll hooples, kui Jegor lähedal kuulmas oli, süda jooksis tal ometi werd. Mis maksis kõik wabadus ilma Jalota! Küll oli ta ähwardawa hädaohu kõrwale saatnud, aga selle eest ka oma ainsa eluõnne ära andnud. Seega oli tema elu kõik oma wäärtuse kaotanud; tal ei olnud enam wõlgasid, mis üle

muretseda, ei Jalot, keda armastada ja kelle üle rõõmu tunda. Need lühikesed ajalehe teated, mis läbi ta Jalo üle aegajalt sõnumid sai, mõjusiwad nagu sool werises haawas. „Tuttaw traawel Jalo, kes Wiiburis esimese auuhinna sai, on end jälle uuesti kuulsaks teinud“ wõi „kuulus traawel Jalo on Tawasthusing wõiduajamisel jälle esimese auuhinna saanud.“ Niisugustel päewadel oli Kristjan nagu meelest ära! Siis kas istus ta mossis ja wait nagu tihane wihma ajal, wõi ta oli wihane ja ärritatud, karkis ja paukus iga wähema asja pärast nagu kadakas tules.

Kordkorralt sai otsus temas kindlaks, ükskõik mis hinna eest Jalo jälle tagasi osta. Mis maksis muidu waewa näha ja asjata koguda ning kokku hoida, kui sellest midagi rõõmu ei saanud. Niihästi tema tütar kui ka wäimees ootasiwad igatsusega ainult päranduse-kättesaamist. Oleks tal vähemalt lapselapsi olnud; aga nii, kuidas lood seisiwad, oli igatahes kõige parem, Jalot jälle omale saada püüda.

Mitmesuguste sekelduste järele leidis ta käemehed ja pani oma maatüki Kreiskohtus panti. Nüüd tarwitses tal ainult weel see raha wälja wõtta ning siis teele minna, hobust tagasi ostma. „Kallim kui raha“ ei wõinud ta ka kõige pahemal puhul ometi olla. Tema praegusel omanikul Wiiburis oli palju hobuseid, ja wististe saaks ta heameelega walmis olema, Jalot ilusa raha eest jälle temale andma. Juba oli päew Wiiburi reisiks kindlaks määratud, kui Kristjan ühel ilusal jaanikuu hommikul, kui ta parajasti ametis oli, pussnoaga mõningaid halla, lühikesi habemekontse, mis talle lõua otsa tärkanud, maha wõtma, kuulis ta korraga tuttawat hirnumist. See ei olnud eksitus: see pidi Jalo hirnumine olema,

nii, just nii kutsus ta oma peremeest, kui see mõnel hommikul weidi hiljemaks jäi, talli tulema. Kristjan wiskas noa minema ja tõttas õuue. Seal, tema enese talli nurga taga, kuhu Jegori koppel ulatas, seal seisis Jalo, laiali sõõrmetega norsates ja pead üles ning alla wisates. Ühe hüppega oli ta üle aia ja seisis oma endise peremehe maa peal. Kristjan oli nagu halwatud. Ainult üks imestaw „näeh!“ tuli ta suust. Rõõmulik naeratus lehwis üle ta näo, nagu päiksekiir üle nõmme, kuna kõik, mis ta elus iial nõidusest ja imedest kuulnud, läbi tema ajude woogas. Kuna ta alles nii seal seisis ja silmi hõõrus, et otsusele jõuda, kas see kõik unes wõi ilmsi on, astus Jegor, tema waenlane Jegor, päitsed ja piits käes, õue. — „See on minu hobune,“ ütles ta, „hoidke ennast, teda siia meelitamast!“ Jegor tõmbas Jalo tukast kinni, pani wandudes talle päitsed pähe ja lubas teda koolitada, et tal enam meelde ei tuleks, üle aia hüpata. Wihaselt wedades ja kiskudes wiis ta Jalo oma õuue, ja warsti kuulis Kristjan, kuidas täkk Jegori piitsahoopide all hirmul ähkis ja trampis. Jalot lüüa, niisugust looma peksta, see oli kuulmatal!

Sest päewast saadik muutus Kristjani elu põrguks. Sellest hobusest lahus olla, oli isegi juba piin küllalt olnud, teda aga oma weriwaenlase käes teada, teda enam ei iialgi tagasi saada, teda igapäew näha, ilma temale läheneda tohtida, see oli palju pahem. Jegor tegi kõik, mis iganes mõistis ja wõis, et Kristjani kuuldes ja nähes hobusega uhkustada, teda meelega piinata. Iga hoobi, mis ta ise saanud, andis ta Jalole jälle tagasi. Ja kui, nagu see mõnikord sündis, täkk tuhat-nelja oma endise peremehe juurde jooksis, nagu otsiks ta kaitset, siis wõis Kristjan kindel olla, et jämedad worbid Jalo kintsudel saaksiwad

tunnistama, kuidas Jegor Timofeitsh truust sõprusest mõistab lugu pidada.

Nii läks mitu nädalit mööda. — Oli ühel palawal augustikuu päewal, kus mullapangad wäljal päikse käes pragunesiwad ja õhk kuumusest wirwendas ning wärises. Isegi koerad külas ei wiitsinud haugatada, waid pugesiwad treppide alla, wõi kuhugile kõrwalistesse hoonetesse wilule. Lehmad järwe ääres seisiwad kõhuni wees ja otsisiwad lepapõõsaste all warju. Ainult parmud rõõmustasiwad päiksepalawuse üle; kiilid ja metalliläikline roheline kärbes tegiwad õhus wirwendawat rataslendu. Kristjan pikutas omas toas hõõwlipingi peal ja wahtis palawal pilgul Jalo poole, kes üle-aia Jegori koplis ühe wana, pahklise jalaka all wilul seisis. Kristjan nägi und kadunud õnnepäiwist, mil Jalo weel tema oma oli. Kui tühised paistsiwad temale tolelaegsed mured, kui suured rõõmud. Ta oli parajasti kergesse uinakusse wajumas, kui korraga kolm Wiiburi kütimest ta üles äratasiwad ja peremehe järele pärisiwad. Need kolm isandat oliwad jäneste wastu sõjakäigu ette wõtnud, ja kogemata ilwesse jälgile juhtunud, kes nagu nemadki ka jänesejahil wäljas oli. Juba kaks päewa oliwad nad rõõwlooma koertega taga ajanud, kes nende tõenduse järgi juba wäga wäsinud oli, kui õnnetuseks nende koer oma käppadele wiga tegi ja maha pidi jätama. Kütid palusiwad nüüd nõuu, kust üht koera saaks laenata, et oma ajamist edasi jätkata. Kristjanil omal oli niisugune olemas. Tema Sepit, olgu ta muidu küll lihtne karjakoer, wõis hädapärast wesilindude, jäneste ja karujahil tarwitada. Kütid, Kristjani ja Sepi saadetusel, tõttasiwad tagasi sohu, kus nad ilwesse jälgi wiimaks näinud. Weerandtunni jooksul oli Sipi jäljed üles

leidnud ja kärelda haukumisega ja oma karwast saba keerutades, läks ta edasi metsa poole. Pea kuulutas wihane haukumine, et ilwes enam edasi ei läinud, et ta kas koerale wastu hakkas, wõi kuhugi puu otsa oli roninud. Kui kütid kohale jõudsiwad, nägiwad nad Sipit pöörast sõjatantsu ümber ühe männa tant-simas, mille okstes ilwes hambaid laksutades ja oma waenlasele wastu turtsudes istus. Karwatuttidega kõrwad ligi pead, silmad wiha pärast wälkudes, oli ta walmis, oma karwasele waenlasele kaela kargama. Kuid enne kui ta wõitlust sai alata, langes ta hääle-talt esimese sinnajõudwa jahimehe kuuli all. Siis seoti ta käpad kokku, pisteti puu läbi ja wõidurõõm-salt läks rong Kristjani õuue tagasi. Seal kinnitasi-wad kütid lihtsa talutoiduga keha ja pidustasiwad oma jahiõnne põhjalikult karjajaaguga, rummiga ja kange konjakuga. Joogid tõusiwad soojas toas pähe, ja wastu õhtut oliwad Kristjan ja tema külalised õige käratsewas tujus.

„Kuule õige, Kristjan,“ ütles tema naene, keda lärmitsew seltskond natuke rahutaks oli teinud, „ma ei salli laetud püssi majas, mine lase ta õues ära tühjaks.“

Kristjan tõusis pikkamisi üles, tähendades, et naesed ikka arad nagu jänesed olewat, wõttis püssi pingilt ja läks toast. Wäljas oli päewawalge kustunud; aga weel ei olnud pime; wärskelt niidetud ris-tikheina lõhn lehwis läbi õhtuõhu. Kaugelt kostsid karjasarwe tututawad helid, ja pihlakapõõsas sirtsu-siwad rohuritsikad wõidu. Wankuwal sammul astus Kristjan trepist alla. Äkitselt peatas ta: seal, talli-nurga juures seisis jälle tema ööde unenägu ja tema päewade igatsus. Jalo tõstis oma peenewormilist pead, raputas lehwiwat lakka ja hirus tasakesti,

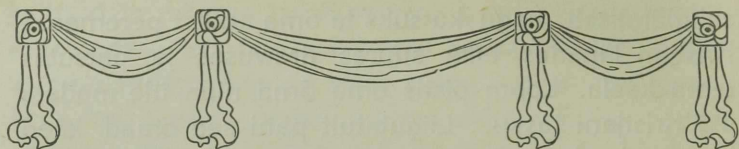
salapäraliselt, nagu kutsuks ta oma endist peremeest. Kristjan lähenes talle suures ärewuses ja patsutas tema kaela. Loom pistis oma õrna nina üle madala aia Kristjani tasku. Liigutatult pani see omad käed hobuse kaela ümber. Seda oli juba kaua aega, kui ta wiimast kord Jalot oli tohtinud kallitseda, tema pehmet karwa silitada ja temaga kõnelda. Nii käega üle selja tõmmates tundis ta korraga worpiseid, mis Jegori piits löönud. Seal tõusis kuum pooljoobnu mehe rindu üles. — „Neetud loomapiinaja!“ wandus ta wihaselt, oma kondilist rusikat Jegori maja poole üles tõstes. „Mu waene sõber, ma tahan sind tema piitsa ja piina alt igaweseks wabastada.“ Ja enne kui ta isegi aru sai, mis ta tegi, oli ta püssi õlalt kiskunud — käis pauk, ja tark loom langes ägades maha; weel üks kurw pilk kustuwast silmast ja Jalo lamas surnult teiselpool aeda, mis teda tema endisest peremehest lahutas. Nagu mõrtsuk põgenes Kristjan metsa. Pool tundi hiljem astus ta täiesti kainenena jälle tuppa. Tema jahi-seltsilised oliwad ära läinud, oma haiget koera üles otsima. Ta oli üksinda oma naesega. Sügawasti liigutatult jutustas ta, mis ta teinud. — —

„Noh, mis sa nüüd mõtled teha?“ ütles Kristjani naene, kui tema mees hilja õhtul peale abi-kohtumehe sealkäimise tuppa astus. „Tunnismehi ju ei ole.“

„Ei, tunnismehi ei ole; aga tehku nad minuga mis taht, mina jutustan neile terve loo algusest otsani ära, kuidas Jaloga oli.“

□ □ □

Sügisepäewad Berni-Alpides.

J. V. Widmann.

Kui sügisepäewad tulewad, siis helendagu ja säragu rohtnõlwadel weel kes teab kui palju päiksekulda, teederaad meie Kõrge-mägestikus jääwad ometi üksildaseks.

Need aga, kes tõsist mägestiku-armastust põues kannawad ja mitte paljalt moodi pärast korraaks sinna üles ei kipu, need ütlewad neil aegil iseenestele: „Nüüd on minu tund tulnud.“

Nii wõtsin ka mina mäekepi oma wäikse karwand-koera suureks rõõmuks, kes mind niisugustel teekondadel tohib saata ja rõõmu pärast nagu meelest ära on, kui mina willkuue selga tõmban ja ranitsa wälja toon. Waene loomake. Ei sa oleks nii kõrgele karelnud ning nii, peaaegu hõisates haukunud, kui oleksid aimanud, missugune oht sind ees ootab. Aga ka mina ei teadnud ju seda, ja nii astusime meie mõlemad rõõmsal meelel oma sügisele mägestiku-rännule.

Juba Thunijärwe aurulaewa peal, hilisel õhtupoolel üle sõites, paistsiwad Kõrge-Alpide jäätipud niisuguses selguses, nagu nad terwel, ometi imeilusal suwel weel kunagi ei olnud säranud. Mõtlesid peaaegu, et sulle kotkapilk osaks saanud, kui kauge

Mönchi (Munga) wõi Eigeri lumistel seintel otsekui neid wagusid wõisid lugeda, kust mööda tolmuweermes alla orgu sõidawad.

Interlaki jätsin pahemale poole kõrwale ja läksin Thuni-järwe ülemisest peatuspaigast kohe seltsamal õhtul weel otseteed Lauterbrunni. Roosiliselt, juba pimedawõitu orustiku kohal, helendas wiimses päiksekumas Jungfrau (Neitsi), kes maakoha muust maailmast otsekui ära lahutab. Siis kahwatas ta äkki, ja kuni Lauterbrunni oli ainult kaks nähtust mind saatmas: kirjeldamata selguses säravad tähed ülewal kõrgel, ja siin ning seal metsiku mägede-jõe Lütšchine walge wahu helendamine, kuna ta kohin terwet orgu täitis.

Järgmine hommik wiis mind Wäikse-Sheideggi harjale, Wengern-Alpist mööda. Kesksuwel tihti nii waewane mägede-ronimine — kui kergelt edenes see nüüd, jahedal, aga imeselgel sügisepäewal. Teisel pool lõhestikku, mis Wengerni-mäe ja Jungfrau jääliugustikkude wahel, nägin pikksilmaga nelja waprast meest mööda jäätand Jungfrau-jochi (-iket) ülespoole püüdwat. Nad oliwad kõige raskema tee walinud, mida sel aastal weel keegi polnud käinud. „Tee“ all tuleb muidugi ainult neid astmeid mõelda, mis nad samm-sammult oma jääkepiga liugustiku sisse raiusiwad. Oliwad aga ka wilunud mägede-rändajad, kuulsad niisugustena: üks herra W. E. Davidson Londonist ja tema sõber H. S. Hoare, kahe wilunud juhiga Meiringist.

Nähes nende julgustükki seal Jungfrau liugustikul, kus praegu alles, keset-lõuna-ajal, ainult kümminemutilise waheajaga, kaks mürisewat weermes alla läksiwad, ei wõinud ma ometi harilikku mägede-rändajate teed, kust mööda kõik käisiwad, alla Grindel-

waldi poole kõmpida. Scheideggi wõõraste-majas leidsin ka õnneks ühe juhi, ja temaga asusin ma teele, mis piku Eigeri kaljuseina äärt Grindelwaldi jääwälja poole wiis, „ainult südidele jalakäijatele soowitaw“, nagu reisiraamatutes lugeda seisab. Noh! südi küllalt tundsin ma end selles selges, erkusidkarastawas õhus, ja lustil sammusin ma juhataja kannul üle rohunõlwade, mäest üles, mäest alla, üle kiwi-prügistiku, üle äraõitsenud alpiroosi-wäljade, kus wahest weerandtunni laiuses ei mingid taimesid, mitte rohutäppigi ei kaswa. Nii läks tee tundidekaupa, ikka ülespoole. Ja siis sai mulle see, sügisel haruldane rõõm osaks, weel üht õitsewat, walkjaspunast alpiroosi noppida. Maasikaid ja mustikaid aga leidis siin hulka.

Nüüd jõudsin jäänere äärde, mis pikuti ja laiuti umbes tunni kaugusele ulatab. Aga see liugustik ei näinud hea wälja. Weerewa tasandiku asemel waatasiwad meile terwituseks ainult üksikud, kõrged, sae-, wõi tornitaolised sakid wastu. Ühendus, mis nende sakkide wahel muidu harilikult olemas, oli sel kuumal suwel peaaegu ära sulanud. „Kuidas saame meie üles?“ küsisin ma. Teejuht raputas pead, ütles aga siiski: „Küll läheb.“ Ja nüüd walis ta kõige tublima jäätorni wälja ning asus jääkepiga tema kallale. Oli ta paar astet sisse raiunud, ronis ta neid mööda ülemale, täksis jälle astmeid ja jõudis selle süstematilise ja suure waewaga korda saadetud töö läbi tõesti jäätorni tipule, kust ta mulle alla hõikas, et nüüd juba kergem olewat, järgmise tipu otsa ja sealt edasi liugustiku tasandikkudele jõuda. Nii lasksin ma endale siis kõie wisata, mille teisest otsast teejuht kõwasti kinni hoidis, ja nõnda ronisin ma talle järele ja rõõmustasin, et seda libe-

dat seina mööda vähemalt allapoole ei tarwitsenud minna.

Waewalt seisin ma ülewel, kui hale kiunumine mulle meelde tuletas, et seal all weel keegi on, kes ilma abita mäest üles ei saa. Minu waene koerakene! Mis teha? Temale köis wisata, et ta sellest hammastega kinni hakkaks ja end üles laseks tõmata? Ta on tark koer; aga seda temalt nõuda, oleks ometi liig palju olnud. Ei jäänud muud üle, kui et kas juht, ehk mina weel korra alla tagasi katsumaks pääseda ja koer üles tuua. Mina suurt küll ei uskunud, et mööda äkilist jääseina terwelt alla jõuaksin, ning igatahes ei oleks pärast koera üles kanda suutnud. Juba wabadegi kätega oli mul waewa küllalt olnud, ronimisega õnnelikult toime saada.

Nii oli siis kord minu käes, köit hoida, kustpidi juht end alla laskis, koera tooma. Kuid enne, niipea kui ta koerale, kes meie tegewust kartlikult oli tähele pannud, lähenes, pani see eest wõtma ja jooksis wihase, ühtlasi aga ka hirmunud haukumisega tagasi sinna tee peale, kust meie olime tulnud, puges ühe kaljutüki alla warju ning, kui juht teda läks kinni wõtma, sealt edasi tihedasse kibuwitsapõõsastikku; ühe sõnaga, ta ei andnud kätte, sest et ta, nagu näha, miski hinna eest liugustiku peale ei tahtnud tulla. Liig hilja tuli mulle nüüd meelde, et ta ükskord Montblanc'i Bossomi-liugustiku ääres mulle ju niisuguse etenduse mänginud. Seal aga oli meil aega küllalt olnud — see oli kesksuue enne-lõunal olnud — ning olime seal niikaua jändanud, kuni looma kätte saime ja savoyeni-juht ta siis üle terve liugustiku kandis.

Siin oli seisukord tõsisem. Juba kumas määratu jää- ja lumetsirkus, mis jäämerd suure rin-

gina piirab, lüheda sügisepäewa wiimses hiilges. Juht seletas, et me liugustikust enne pimedat üle pidawat jõudma; sest isegi päewawalgel saawat tal omajagu waewa olema, õiget teed leida, mis üle wiib. Pea-aegu igapäew muutub niisugune jääliugustik, uued praod ja waod sünniwad üle öö. Seda suurtükipaugu sarnast mürinat, mis säherduste muudatustega kaasas käib, tunnewad kõik mägederonijad, kes kuskil liugustiku lähedal ööd on mööda saatnud. „Meie peame koera maha jätma“ — oli lõpuks minu teejuhi wali, wastuwaidlemata otsus. Wastumeelselt pidin ma sellega leppima. Minu ainuke troost oli usaldus koera meele-terawuse peale, ja pealeselle töötasin ma endale, teisel päewal Grindelwaldist üles ronida ja waest wäikest karwandit sealt ilmatumast mägestiku-wangihoonest wabastada. Weel wiimne, ärras meelitamine. Asjata! Küll ilmus loomakene kiunudes nähtawale, aga kätte ta end ei andnud.

Nii siis edasi, Jumala nimel!

Jääwäljast üle jõudsime mitmesuguste raskuste järele; mis weel suuremad oleksiwad olnud, kui meie sealjuures ka weel koerakest oleksime pidanud kandma. Täis tund aega kulus meil ära; weel tih-tigi tuli meil jälle astmeid raiuda; ka aitas kõis nii mõnestki takistusest üle. Kõik aeg läbi aga kajasiwad seljatagant, kust poolt tulime, mahajäetud koerakese kaebehelid, ja wõis kuulda, kuidas loom, selle-järgi, kuidas meie liugustiku-tee meid üles ja alla wiis, mööda jäätanud jõekallast üles ja alla meile järele tuli.

Teiselpool jäämerd seisab üks, ainult suwel awatud wõõrastemaja „Zur Bäreck“. Seal tundsin jälle kindlat kaljupinda jalgade all ja tõttasime nüüd kiirelt-kahanewas widewiku walguses mööda üht

hästi alalejäänd teed Grindelwaldi oru poole. Siin juures ei saanud ma jätta, iga üürikese aja pärast, üle liugustiku nii waljusti, kui hää! andis, oma koera nimepidi hõikamast. Ja igakord kuulsin suure rõõmuga, kuidas ta käre! haukumisega mulle wastas. Ei olnud kahtlust, ka tema püüdis orule läheneda, muidugi liugustiku läbi, mis ülesaa!mata, meist ühtelugu lahus. Nii hakkasin ma lootma, et all orus kokku saame. Aga ma ei wõtnud arwesse wiimast, äkilist kaljukallast, mis ülewalpool alumist Grindelwaldi liugustikku iga ühenduse mägestiku ja oru wahel siinpool küljes katki löikab. Küll on ühes kohas kaljuseinal redel olemas, ja teejuht arwas ka weel, et koerakene wast ka mõnest teisest, vähem äkilisest kohast, mööda mõnd kitsast mururiba, wõi mööda neid teatawaid, lume- ja wihmaweest uuristatud rennisid alla orgu wõiks pääseda. Aga mööda redelid roniwad ainult dresseritud koerad koerateatris, ja pealegi nüüd, pimedal ööl, kuidas pidi wäike, waene loom need kohad üles leidma, kust wast alla oleks wõinud hü!pata? Hoolimata neist kahtlustest ei jätnud ma aga teda hüüdmast; hüüdsin peasjalikult sellepärast, et ta teaks, kuhu ma läinud, ja et ta mulle järgmisel hommikul wast järele wõiks tulla. Koerakene wastas iga hõike peale walju hulumisega, kuid ikka ühe!stsamast paigast, nähtawasti säherduselt kohalt, kust pimedas wõimata oli edasi minna. Jätsin siis kutsumise ja, kurb selle üle, et minu mägede-rändamisel säherdune lõpp oli, sammusin ma teejuhi kannul alla Grindelwaldi poole, kus ma „Kotka“ wõõrastemajasse korteri jäin.

Minu toa aken oli mägede poole, mis üle!jõe läbi pimedas oma lumehilges walendasiwad. Hilisel öötunnil walwas sügaw waikus ümberringi, ainult

tumedalt kostis jõekohin minu juurde üles. Seal — korraga läbi sügawa waikuse kaugelt üks pikk kaebeheli, mis mul une ära ajas, hoolimata kõigest wäsimusest säherduse üheteistkümneturnilise rändamise järele mägedes. Kahtlemata oli see minu truu loom, kes seal ülewel kaljul minu järele hulus ja oma üksilduse üle kaebas. Lennuteed ei olnud kaugus tõesti mitte nii suur, et tema hulumist ei oleks wõinud kuulda, kuna kaja seal mägede-poolringi wahel weel iseäranis hea on. Üks silmapilk tundsin ma kiusatust, walju, minu koerale tuttawa wilega wastata. Aga ma ütlesin endale, et ma sellega looma igatsust ainult suurendaksin, ilma et teda niikohe saaksin awitada. Nii siis waikisin ja heitsin jälle magama, et homme uue jõuga oma kaaslast tema ohust päästma minna.

Oli jälle imeilus sügisehommik, wõi õieti imeilus suwepäew, udu mitte märkigi, kui aegsasti üles tõusin. Esimene asi oli muidugi mäe poole kuulata. Aga seal oli kõik waik. Kas oli koer wiimaks oma saatusega leppinud ja magas wast kuskil põlise kuuse all, kuni talle järele läksin? Wõi oli ta öösel, alla oru poole teed otsides, kuhugi kuristikku kukkunud ja juba otsas? Ka rebased ja Eigeri lõhestikus tihti ettetulewad rööwlinnud wõisiwad wäiksele loomale, kes tõsiseks wastukakkamiseks liig nõrk, kallale kippunud olla, kuna juba ta hääl tema nõrkust kuulutas.

Niisuguste kahtlustega ronisin mägede poole üles, seekord sealtpoolt jääliugustiku küljest, kuhu ma eile koera olin jätanud. Minu hüüdmine oli asjata. Kuni wiimse kaljuseinani tungisin ma ette, kus ta weel öösel oli wiibinud. Ei mingit haukumist ega kiinumist wastuseks. Nii siis, siin teda enam ei

olnud. Pöörsin raasike maad tagasi ja ronisin liugustiku teisest küljest jälle kuni „Zur Bärecki“ wõõrastemaja juurde üles, kuhu ma lõunaajal jõudsin. Inimesed seal tõendasiwad küll, et nad öösel üht koera kuulnud hulumas, kuni kella neljani hommikul, siis aga mitte enam. Kuna ma nendega alles kõnelesin, tuli sinna üks sirge kašwuga inglane oma teejuhiga, kallas ruttu pudeli limonadi alla ja jutustas nagu mööda minnes, ta olewat eile Jungfrau-ikkest üles roninud ja täna hommikul ka Mönchi harjal ära käinud. See oli ilma kõige hooplemiseta, lihtsalt, kergelt, nagu puudutades öeldud. „Siis olete mr. Davidson?“ ütlesin mina. „See ma olen,“ wastas ta, ja õiglase imestusega waatasin ma meest, kes meie kõige kõrgemad mägede-tipud ära wõidab, nagu oleks see mänguasi. On üks tubli moega, soonekas schotimaalane, oma kodumaa mägestikus juba niisuguste ronimistega wilunud. Tema kaaslasel Jungfrau-harjal, mr. Hoarele, oli Mönchi otsa ronimine ometi liiaks olnud, ja nii oliwad nad lahku läinud. Ning peaaegu tantsusammul jättis mr. Davidson nüüd Bärecki maha, Meiringi teejuhile, kes küll mitte nii kergel sammul, ometi aga sirgelt nagu küünal talle järele astus, kuiwi naljasõnu hüüdes.

Aga oma koerast olin ikka weel ilma. Ka mr. Dawidsonilt ja ta teejuhilt olin ta järele pärinud, kuid asjata muidugi. Nii astusin siis rõhutud meelel tagasi teele, ei suutnud aga siiski päris tuimaks jääda kõige selle kirjeldamata hiilge wastu, mis meid seal Kõrge-mägestiku maailmas ümbritses, ning kus ma wahetewahel nii mõneski kristallselgest, jääkülmast hallikanirest kosutust jõin. Terwe õhtupool kuni suureni pimedani kulus mul ära otsimise peale ülemise Grindelwaldi-liugustiku ääres, ja ajalehekuulu-

tuste kirjutamise ning postkaartide väljasaatmise peale kõigile mulle tuttawatele wõõrastemaja-peremeestele.

Teisel päewal pöörsin Berni tagasi, Grindelwaldist kuni Thuni-järweni jalgsi, sealt edasi aurlaewa ja raudteega. Pisiuke lootus mul ikka weel oli, et koera wast juba kodunt eest leian, et ta wast üksi ära tagasi on lipanud. Inimesed aga, kellele sellest rääkisin, naersiwad mind välja. „Säherdune wäike loom! Mis te nüüd mõtlete?“ Ja tõepoolest, teda ei olnud kodus, ja minu kodakondsed minuga ühes aitasiwad kahju kurta.

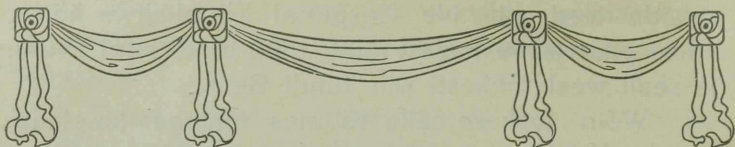
Aga — teisel hommikul kella kuue paiku — mis kisa seal õues ukse taga? Ja tõukamine, kolin ja kraapimine! Kõik jooksi eeskotta kokku, nii kuidas igaüks woodist tulnud: Ruttu uks lahti! Ah! Tõepoolest, seal ta on!

Walju teretusekisaga kargas loom uksest sisse meie keskele. Siis langes ta maha. Ta oli läbimärg, sest et öösel kõwasti wihma oli sadanud; kasukakene oli tal täis kuuseokkaid, jalapäkad oliwad tal punased ja paistetanud; ka üks hammustatud haaw oli tal turja peal, ja nii kõhn oli ta, et reedest kuni esmaspäewani nähtawasti midagi ei olnud süüa saanud. Me kuiwatasime ta ära, andsime talle piima juua, pesime teda pärast ja silusime ta sasisest karwa, ja kõige selle juures näis ta meile otsata palju tahtwat rääkida, mis aga kahjuks saladuseks pidi jääma. Pärast aga sain ma, muist Kõrgemaa wõõrastemaja-peremeeste otsekoheste sõnumite läbi, teada, et koerakene, ilma et end kellegile kätte oleks andnud, Grindelwaldi jääwäljalt mööda teed pikku Eigerwandi Wäike-Scheideggi juurde tagasi on jooksnud, sealt üle Wengern-alpi, Lauterbrunnini, siis

mööda teed alla üle Unspunni Thuni-järwe ääres, edasi piku järwe kallast mitu, mitu tundi kuni Thuni, ja sealt weel rõhkesti wiis tundi Berni.

Wõin lookese selle rõõmsa teatega lõpetada, et juba kahe päewa pärast minu koerakene täiesti jälle kosunud oli. Mitmed ajalehed on tema wõimisest teadustanud; ka on talle „isiklikult“ mõned õnnesoowikaardid saadetud, ilma et kõik see rohke kiitus ja auu tema iseloomu kuidagi oleks rikkunud.

□□□

Blaaken.

Jutt ühest hobusest. Björnsterne Björnson.

Börgan oli ennemalt Roikne kihelkonna kirikumõisa. Õpetajamaja seisis koguni üksildaselt ühe väikse künka otsas. Väikse poisikesena seisin ma tihti kõnetoas laua peal ja waatasin alla nende peale, kes suwel murul mängisiwad ja talwel oma uiskudega jää peal jooksiwad. Börgan seisis nii kõrgel, et wili seal enam ei kaswanud; sellepärast müüdi ta ka ära ja osteti alla orgu õpetajamaja. Tali tuli seal hirmus wara! Üks wäli, mis isa ühel warajasel, soojal kewadel proowiks seemne alla oli pannud, seisis ühel hommikul lumega kaetud; lõigatud kaera ähwardas enam räits kui wihm, ja siis lähenes tali! Külma läks nii kangeks, et ma ukse käsirauda ei julgenud puutuda, sest niipea kui ma sõrmed külge panin, siis nagu lõikas! Minu isa, ehk küll fjordide ääres üles kaswanud ja nii siis külma wastu wäga kõwa, pidi ometi näowärju ette siduma, kui kiriku sõitis. Tee krigises ja ähkis, kui peal kõndsid, ja tuul hulus wihaselt. Lumi ulatas wahest kuni maja pealmiseni korrani ja pani teised hooned oma koorma all kõikuma; mäed, künkad, põõsad, kõik oli nagu lumemere alla maetud; kõrgete jalajate ladwad paistsiwad lume seest nagu lainte harjad, ning mõnesse kohta oli lumi augud ja

koopad kaewanud. Mina seisin laua peal ja nägin meie all orus uisujooksjaid; nägin soomlasi nende põtradega, kui nad Rõraa metsast tulles wilistades mägedelt alla sõitsiwad ja niisamasuguse wilega üles meie poole tuliwad. Saanid aina keerlesiwad, kord paremale, kord pahemale poole, ja mul seisab veel praegugi meeles, kuidas see terwe rodu wiimaks meile jõudis ja igast saanist suur pakimütsak paistis, ning üks wäike, lustikas ja kärmas mees põdraliha müüs.

Roikne elanikud oliwad alles wäga hilja auusateks ja selgitatud silmadega inimesteks saanud, ja tõeasi on, et nende nimi üle terwe maa wäga halwas kuulsuses seisis. Ei olnudki nii wäga ammu tagasi kui üks preester oma püstolid oli kirikusse pidanud kaasa wõtma, kuna üks teine, jumalateenistuselt tagasi tulles, kõik oma mööbli purustatud leidis. Mehed mustaks tehtud nägudega oliwad majasse sisse tunginud ja oliwad koguni tema naise elu ähwardanud. Wiimne õpetaja oli ära põgenenud ja ükski wägi ei saanud teda enam niikaugele, et ta tagasi oleks tulnud. Koht oli mitu aastat tühi seisnud. Siis saadeti minu isa — wist küll nimelt sellepärast — siia; sest teati, et tema igatahes see mees oli, kes laewa tormis wõis juhtida.

Mul seisab selgesti meeles, kuidas ma ühel laupäewa hommikul, kui ma jäätanud treppi mööda neljakäpakile alla püüdsin ronida, enese pea kohal suurt kolinat kuulsin, mis mind ära ehmatas. See oli kihelkonna hiiglane, kes oma peale oli wõtnud, tõrgesele preestrile selle maa kombeid õpetada; kuid kahjuks tuli ilmsiks, et preester temale omi kombeid õpetas; nagu kuul lendas ta uksest wälja ja trepist alla, koristas all oma kondid kokku ja oli nelja sammuga sealt õuestki kadunud. Roikne rahwa teada oli papp ainult selleks otstarbeks seal, et seaduseid,

mis Storthing (riigipäew) wälja andnud, läbi wiia. Nad tahtsiwad kooliseaduse tegelikku maksmapanemist takistada, ähwardasiwad minu isa ja tegiwad nõuukogus suure hääleenamusega otsuseks, talle wägiwaltelt wastu hakata. Hoolimata ema tungiwaist palwetest luges ta koosolekul seadused ette, kui talle kooliwalitsuses keegi ei tahtnud abiks olla, otsustas teiste sõimukära all ise üksinda, mis tuleks teha. Aga kui ta siis, oma raamat kaenla all, nende keskelt läbi wälja läks, taganesiwad kõik eest ära, ja keegi ei julgenud teda puutuda. Wõib arwata, kui rõõmus minu ema oli, kui ta teda rahuliselt nagu ikka tagasi nägi tulewat.

Selles ümbruses kaswas Blaaken üles. Tema ema oli üks suur, punane mära Gudbrandsdalist, keda ainult näha juba lust oli; tema isa üks metsik täkk, üks spordihobune, kes end siin wõõras paigas kunagi päris kodus ei olnud tundnud. Kohe oli Blaakeni kohta kinnitatud: „Sellest tuleb alles hobune! terwel Põhjamaal ei ole wist teist temasarnast nähtud,“ ja et ma wäiksest saadik kõiksuguste juttudega wõitlustest ja suurtest elukatest oli harinenud, siis pidasin seda warsa üheks wäga targaks seltsimeheks. Mitte et ta minu wastu just wäga armastusewääriline oleks olnud — weel tänagi kannan ma tema kabjamärki oma parema kulmu peal. Aga sellegipärast ei jäänud ma neist kahest, märast ja tema warsast kunagi lahku; ma magasin nendega ühes nurme peal ja pikutasin mära jalus, kui ta wagusi rohtu sõi. Ükskord läksin ma nendega liig kaugele kaasa, päew oli palaw olnud, ma olin ühte küüni magama uinunud, kus me kõik olime warju otsinud. Mära ja wars jätsiwad mind üksinda, ja mina magasin edasi. Saadeti igale poole otsima, ja lõpuks pöörsiwad inimesed, kes juba kõik

kohad ümberringi oliwad läbi otsinud, kurwa sõnumiga koju, et mind kuskil ei leia. Wõib arwata, kuidas minu wanemad hirmul oliwad: kõik wäljad ja mets otsiti läbi, kõik ojad ja lõhestikud, kuni keegi küünis nutmist kuulis ja mind kaerte sees istumas leidis. Ma olin nii kohkunud, et esimesel silmapilgul sõnagi suust wälja ei saanud, sest üks suur loom oli minu ette seisma jäänud ja oli mulle kurjalt otsa waadanud. Kas ma seda unes wõi ilmsi nägin, ei wõi ma öelda, igatahes nägin ma mitu aastat hiljem, ükskord järsku unest ärgates, seda looma jälle.

Blaaken ja mina, meie soetasime endile sõpru: esmalt ühe wäikese koera, kes mind suhkrut õpetas näppama, siis kassi, kes ühel päewal äkitselt kööki ilmus; ma ei olnud weel kunagi kassi näinud, sellepärast läksin näost walgeks ja jooksin uksest wälja kisaga, et üks kolesuur hiir keldrist üles tulnud. Järgmisel aastal kaswas meie sõbruskond: üks wäike siga asus ka meie seltsi, ja nii waatasime, siga, kass, koer ja mina Blaakenile ikka perra, kuidas ta töö juures emale alati järele sörkis. Meie tarwitasime oma aega hästi ja magasime enamjagu päewa üheskoos. Ma jagasin oma seltsimeestega kõik, mis mul aga jagada oli; seale wiisin isegi oma hõbelusika, et ta ilusamalt õpiks sööma; aga tema neelas lusika alla. Kui ma wanematega nende käikudel alla külarahwa juurde kaasa läksin, siis tuliwad ka koer, kass ja siga ühes. Mõlemad esimesed astusiwad jõe ääres meiega ühes lootsikusse, siga nurises weidike ja otsustas siis ujuda. Ja kui me siis wõõrsil igaüks oma maitse järele olime aega wiitnud, pöörsime õhtul jälle endist wiisi üheskoos koju tagasi.

Kuid peagi kaotasin need seltsilised, ja jäi mulle ainult Blaaken. Minu isa sai koha Noesseli kiriku

peale Rõmsdalis. Mäletan veel selgesti meie ära-
reisu; meie, lapsed ja teenijatüdruk olime wäik-
ses, pika saani peale ehitatud majas, kuhu ei
tuul ega lumi ligi saanud. Isa ja ema teises, laias
saanis meie ees, ja ümber saani hulk rahwast, meid
jumalaga jätmas. Ma ei wõi öelda, et wäga kurb
oleksin olnud; ma olin alles kuus aastat wana ja
teadsin, et mulle Drontheimis kübar, jakk ja püksid
oliwad ostetud, mis mulle sinnajõudmisel kätte pidi
antama! Ja meie uues kodus pidin esimest kord
merd nägema. Ning peale selle wõtsin veel Blaa-
keni ühes!

Seal Noesseli õpetajamajas, mis üks ilusamate-
st kohtadest terwel maal on ja kahe fjordi wahel wastu
üht koske ja üht teist asundust seisab, seal Noesseli
õpetajamajas sain omad esimesed sügawad muljen-
did; kuid kõigist kõige elawamad mälestused sealt on
Blaakeniga ühenduses; sest ka tema oli kaswanud,
oli hiiglaseks saanud ja tegi hiiglase tegusid.

Ta ei olnud ülemäära kõrge, sellewastu aga
haruldane pikk ja otse naeruwäärt lai; ta oli walkjas,
wõik — sellest ka tema nimi — ja tugewa, toreda lakaga.
Ta tegi tööd nagu härg ja tõmbas koormat, millega
kaks hobust ei oleks walmis saanud. Sealjuures wõis
kindel olla, et asjad hästi pärale jõuawad. Kui töö-
rahwas talle kahe- wõi kolmekordse koorma peale
ladusiwad, siis oli tal kombeks, pead pöördma, ja neile
otsa waadata, ja kolm kuni neli korda pidi teda käs-
kima, enne kui ta otsuseks wõttis, paigalt ära tõm-
mata. Esmalt tegi ta nagu katseks paar nõksakut,
ja siis oli minek lahti. Ta astus aega mööda, parajal
sammul, ja kui mõni uus sulane teda kiiremale käi-
gule tahtis sundida, siis oli see asjata katse, mees
pidi temale järele andma. Kunagi ei tarwitatud piitsa,

sest see suure jõuuga tööloom oli kõigile nii armas, et talle ainult hellitusi osaks sai. Teda juhtida oli auuasi, nii kuulsaks oli ta end teinud.

Blaaken oli selle nurga imeloom. Nagu kunagi, mis suur, sünnitas ta esiotsa kartust ja hirmu, sest kui ta teiste selle kihelkonna hobustega karjamaale aeti, tahtis ta kõiki märeksid üksi omale saada ja peksis ning hammustas oma wõistlejaid nii armetult, et talupojad õpetaja-majasse tuliwad kahjutasu nõudma. Warsti aga ei tulnud nad enam, sest nad nägiwad ära, et nii kui nii tasu saiwad: Blaakeni järeltulejad oliwad kuulsad! Kuid senini oli tema üleolek end ainult alamwääriliste wõistlejate wastu awaldanud. Meie leitnandist-naaber tahtis seda muuta ja laskis endale ühel päewal kaks toredat Gudbrandstali hobust tulla, kes Blaakenile kombeid pidiwad õpetama. Weeti kihla poolt ja wastu. Mis nende esimesest kokkupuutumisest kewadel karjamaal kõik ära ei räägitud! Mul seisab weel selgesti kõik meeles, see oli ühel suwiste püha õhtul, kui üks tüdruk jookstes tuli ja jutustas, mõlemad leitnandi hobused seiswat weski juures. Kõik tõttasiwad sinna waatama; mõlemad toredad hobused seisiwad seal wärisedes ja weriste haawadega, nad oliwad Blaakeni koledate hammastega tutwust teinud! Hirm oli neile koguni jõudu andnud, Skigarist üle hüpata, ja ei olnud neil julgust enne peatada, kui kodu juures warjul. Päew otsa kõlas kiriku ees Blaakeni kiitus, ja tema kuulsus kostis üle jõgede ja mägede kaugele. — —

Pea iga aasta rööwis karu sealt ümbruskonnast meilt ja teistelt, mitu lehma ja siga. Korraga kuulsime karjaste kisa ja koerte haukumist; ja kui siis kell helises, jooksiwad mehed, sõjariistad, malgad ja tuurad käes, karjamaale; aga alati tuliwad nad hilja;

ikka oliwad koerad kas karu ära ajanud, wõi ta oli oma saagiga metsa kadunud, enne kui abi tuli. Hobused kaitsesiwad endid paremine; kuid mõnikord meelitas karu hobuse kuhugi sohu, kus ta sisse wajus, ja siis oli kerge tast jagu saada. Ühel suwel oli lugu õige paha; mitte üht nädalit ei läinud mööda, ilma et karu karjas ei oleks käinud. Hobused tuliwad üheskoos mööda kõrwalisi teesid tagasi, oliwad koguni ära hirmunud; sest karu kiusas neid ühtelugu taga. Aga Blaakenit ei olnud kunagi teiste hulgas, niisama ka mitte seda mära, warsaga, kelle üle ta isalikult walwas. Wiimaks hakkasime küsima ja arwama, mis wõiks juhtunud olla. Karjased ei olnud mära kella-helinat juba mitu päewa enam kuulnud. Saadeti mõned wanemad karjased otsima; nad otsisiwad metsa läbi, iseäranis soo ümbruskonna, kuhu karu julge looma wast wõis meelitanud olla, et seal esmalt temal, ja pärast märal ja warsal kõri maha tõmmata. Nad otsisiwad ja otsisiwad, ilma et midagi oleksiwad leidnud. Küll nähti igalpool karu jälgi, aga wõitlusest hobusega mitte märkigi. Mõned mehed läksiwad kaugemale edasi, ja wastastikku oma arwamisi awaldades, ei pannud nad tähelegi, et rohuplatsi juurde oliwad jõudnud, mis seal mail üks kõige parematest oli, ning üks meestest märkas soo lähedal mära ja warsa wärskeid jälgi, kes nähtawasti suures hirmus ühe koha peal endid ringi oliwad keeranud. Kui soo läbi otsiti, tunti jälgedest selgesti, et siin ägedat wõitlust oli peetud. Meestel jooksis wärin üle ihu; aga nad tahtsiwad selget otsa kätte saada. Soo serwas leidsiwad nad nii hobuse kui ka karu tagumiste jalgade jäljed; nad oliwad endid mõlemad püsti ajanud; karu oli soo soppi taganenud, kuhu ta hobuse järele ahwatelenud, ja oli siis teisele kallale kippunud. Kuid

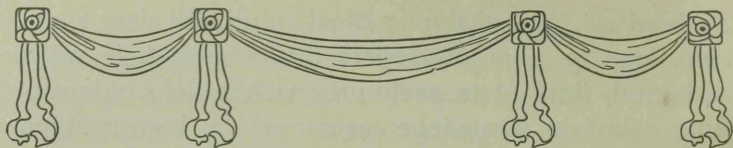
seekord oli karu eksinud; Blaaken oli küll sisse waju-
nud, aga ta suur jõud oli ta muda seest jälle wälja
awitanud, ilma et ta sealjuures wahet oleks pidanud,
oma esimeste kapjadega peksmast ja hammastega
kiskumast; siis ei näinud karu tagumisi jalgu enam,
selle eest aga tema kasuka püherdust piku terwet
sood edasi; ta oli maha paisatud, ei olnud enam üles
suutnud ajada ja oli end kuiwale wälja weeretanud,
et seal wihase wastase hoopide ja hammaste eest
end kaitsta. See lahinguwälja pilt ajas mehed ere-
wile, ja kuula — läbi waikse õhu sel wihmasadusel
päewal kostis mäe äärest wõsast kella tilin. Nad
tormasiwad sinna ja leidsiwad Blaakeni, kes neile oma
wätkuwater silmadega ära keelis, lähemale tulla. Pea
püsti, lakk lehwil, jooksis ta mära ja warsa ümber
ringi, ja alles suure meelitamise waral saadi Blaake-
nile selgeks teha, et siin sõpradega tegemist on. See
Blaakeni kangelasetegu, mille sarnast teist ei tuntud,
heitis tema nime peale säherduse kuulsusehiilge, et
„Preestri-Blaakenist“ „Karu-Blaaken“ sai.

Ühel päewal tuli ta karukäppade-jälgedega koju. See
oli üks wana hiiglaloom olnud, kes ta silmale oli kallale
kippunud ja selle oma küüntega pikuti wälja kiskunud.

Niisugustel asjaoludel wõib arwata, missugust
imestust ja tähelepanemist Blaaken alati äratas, kui
ta meid kiriku sõidutas. Terwet perekonda pidi ta
sõidutama, ja tihti, kui jumalakoja ette jõudsimel, wõeti
teda walju kiiduhüüetega wastu. Mina omalt kohalt
ei ole end kunagi nii uhke tundnud, kui siis, mil
talumehi teda kiitma kuulsin.

Kuid siin, tema suuruse tipul tahan temast lah-
kuda; sest warsti läksin sealt ära, leidsin teisi asju
imestamiseks ja teisi kangelasi järelaimamiseks.

Lontkõrw.

Jutt ühest jänesest. Ernst Seton Thompson.

Lontkõrw wõi Londu oli ühe noore jänese nimi. Nii nimetati teda tema lõhkise kõrwa pärast, mis ta omalt esimeselt elujuhtumiselt mälestuseks oli kaasa saanud. Lontkõrw elas oma emaga Oli-fandi soos, kus ka mul auu oli nendega tutwust teha ja sadandeid huwitawaid lugusid ning juhtumisi nende elust kokku koguda, mis ma wiimaks siia paberile panin.

Inimesed, kes loomade waba eluga küllalt tut-tawad ei ole, saawad mulle ette heitma, ma olewat neile liig palju inimlikku külge luuletanud; teised aga, kes keset loomademaailma elawad, nende eluwiisisid ning tihti imestustäratawat instinkti tunnewad, saa-wad mind wististe uskuma.

Jänestel ei ole muidugi niisugust kõnekeelt, et meie, inimesed seda mõistaksime, aga ometi on neil oma wiis ja komme, oma ideesid teatawate häälikute, kõiksuguste märkide ja liigutuste waral awaldada, mis kõnekeele aset täidawad. Ehk ma selle loo küll wabalt jänesekeelest meie keelde kirjutan, ei jutusta ma ometi midagi, mis ma suure jänese suguharu elust tõesti ei oleks tähele pannud.

I.

Sahisew pilliroog tiigi kaldal kumardas pead ja warjas pehmet pësa, kus Lontkõrwa ema oma ainsamat pojukest peidus hoidis. Ta kattis oma wäikse-kese pehmete rohukõrtega hoolsalt kinni ja tema wiimane emalik manitsus oli nagu ikka: „Mis ka tuleks, ehk oleks, igal juhtumisel jää wagusalt pikali ja pea suu.“ Lontkõrw muidugi, ehk küll soojas sängikeses, ei mõtelnudki magamise peale, oma tarkade silmakestega waatles ta oma wäikest, rohelist maailma, mis tema pea kohal awanes. Seal ülewal sõimlesiwad harakas ja oraw, mõlemad kuulsad riiumehed ja wastastikku wargad, ja ühekorra oli Lontkõrwa kodupõõsas kibeda wõitluse keskkohaks. Üks kadakalind krapsas sinise liblika, waewalt kuus tolli tema nina ees kinni, ning üks purpuripunane ning mustatäpiline lepatriinu, oma kulbitaolisi katsumisesarwi liigutades, tegi pikema jalutus-käigu, üht rohukõrt mööda üles, teist alla, risti läbi pesa ja otseteed üle Lontkõrwa nina. Aga Londu ei liigutanud ennast, ei aewastanud, ega pilgutanud silmagi.

Iwakese aja pärast kuulis ta lähedas tihnikus wõõrastwärki sahinat, ühetoonilist, wahetpidamata sisiinat, ja ehk see küll kord siit, kord sealt kostis, ta tuli lähemale, aga sammud need ei olnud. Lontkorw oli kõik omad elupäewad (ta oli tol korral kolm nädalit wana) pilliroos mööda saatnud, aga seesugust asja ei olnud ta weel kunagi kuulnud. Iseenesest mõista, et uudishimu talle rahu ei andnud. Ema oli küll wagusi pikali jääda käskinud, aga ometi ainult hädaohu puhul, ja see wõõrastwärki sahin ilma kuulda-wate sammudeta ei wõinud ometi midagi hädaohtlikku tähendada.

Sahin läks tema ligilähedalt mööda, siis jälle tagasi ja näis wiimaks eemale minewat. Londu teadis kohe, mis teha; sest ega ta enam tita ei olnud; tema kui jänese kohus oll ometi waadata, mis asi see on. Pikkamisi ajas ta oma pehme, ümariku keha lühedate, udemetega kaetud jalakeste peale üles, nihutas pea üle warjawa pesaserwa ja wahtis uudishimulikult wälja metsa. Et ta midagi iseäralist ei näinud, astus ta sammu edasi ja — leidis end silmitse wastastikku ühe suure, musta ussiga.

„Mamma!“ kiljatas Lontkõrw surmahirmus, kui elukas otse tema poole sihtis. Nii ruttu kui ta wäikesed jalakesed kandsiwad, katsus ta eest ära jooksta. Aga nagu wälk oli madu ta kõrwas kinni ja keeras end isuka lustiga waese, wäike jänesekese ümber, keda ta endale lõunaroaks walinud.

„Mamma, mamma,“ wingus waene jäneselapsuke, kui kole elukas teda pikkamisi hakkas surnuks pigistama. Warsti, õige warsti oleks wäikese kisa waikunud; aga seal tuli abi hädas; pikkade, hingeta hüpetega tuli läbi metsa — ema. Ei olnud see enam kartlik, arglik jänes, kes alati walmis, kas wõi warju eest põgenema — emaarmastus oli temas ärkanud. Tema ainsama hädakisa oli ta südame kangelasejulgusega täitnud, ja — hopsti hüppas ta üle jäleda ussi. Hüpates lõi ta tagant üles ja andis ussile oma tugewate, terawte kannustega säherduse säraka, et see walu pärast keerdu tõmbas ja wihaselt susises.

„Mamma,“ kiunus koguni nõrgalt tema wäikekallis. Ja ema kordas oma hüppeid, ja wiu ja wops sai kole uss hoopisid, nii et ta Lontkõrwa wiimaks lahti laskis ning wana järele napsas, aga ainult tupsuke willa oli kõik, mis ta sai. Jänese-ema hoobid

hakkasiwad mõjuma ; sest juba oliwad musta eluka soomus-särgis pikad werised küünte-kriimud.

Asi hakkas ussile täbaraks minema, ja end kallale-tungimisele walmistades, laskis ta raudase rõngla wäikese jänese keha ümbert weidi lodewale, nii et see end sealt koledast kaenlusest ruttu wälja päästis ja põõsastikku kadus, hingetu ja poolsurnuks kohkunud, aga muidu terve ja alles, peale kõrwa, mis terawa hambaga puha lõhki oli tõmmatud.

Ema oli nüüd kõik saanud, mis ta tahtis. Tal ei olnud suurt himu, kuulsuse wõi kättemaksmise pärast wõitlema minna ; nii kadus ka tema metsa, ja päästetud nooruke tõttas tema walgele lillele nagu tuletornile järele, kuni nad ühte julgesse soonurka jõudsiwad.

II.

Wana Olifandi soo oli üks koristamata, okasrikas rägestik, täis tihedat wõsumetsa, mülkasarnase tiigiga ja ristiläbi-jookswa jõega. Siin ja seal seisis weel mõni wana, üksik puu ; ja teised, weel wane-mad, pehastanud tüwed ühes ja teises kohas maas nagu hauakiwid. Tiigi ümbrus, pajustik ja pilliroog, oli seda laadi, mida kassid ja hobused põlgawad, kuhu aga weised heameelega lähewad. Kuiwemail kohtadel lokkasiwad metsroosid ja noored puukesed, ja kõige selle wälimiseks wööks, mille taga lage maa algas, oli sirge noor männamets, mille wärsked, rohelised okkad rändajale oma kosutawat balsami-lõhna saadawad. Kuid häda igale umbrohule, kes männapuul pärispinnalt läheb omale toitu saama, seal mahapudenunud okaste lämmastawa katte all ähwardab teda kindlasti surm.

Ümberringi kaugele ulatas lage wäli, ning ain-samaks, kes siin jahiteed tallas, oli üks päris harilik, ülekohtune rebane, kelle kindel maa-alune rööwloss kahjuks õige lähedal seisis.

Soo päriselanikud oliwad Lontkõrw oma emaga, kelle lähemad naabrid kaugel eemal elasiwad, ning kelle eneste suguselts juba ammu oma isade juurde oli hingama läinud. See metsaga-kaetud madalik oli nende kodumaa; siin elasiwad nad oma wäheste nõudmistega jänese-elu, ning siin kaswas Lontkõrw ema hoolet ja õpetusel tubliks, wahwaks jäneseks, kes elu tõsidusele kindlal meelel wastu waatab.

Jänese-mamma oli üks truu, wäike ema, kes oma pojakest nii hästi kui iganes wõimalik kaswatas ja juhatas. Esimeseks, mis ta temale kõigepealt kätte harjutas, oli: „Wagusi maas ja wait!“ Juhtumine must-ussiga wiis ta tõsisele äratundmisele, missugune sügaw tarkus selles õpetuses warjul; ta ei unustanud seda iialgi ja toimetas edaspidistel aegil karwapealt, nagu ema nõuu andnud, mis enamasti ka ainuke õige oli.

Teiseks, mis ta õppis, oli „kangeksjäämine“; see seisab esimesega ühenduses ja sai Lontkõrwale, niipea kui ta juba korralikult wõis jooksta, tegelikult kätte õpetatud.

„Kangeksjäämine“ tähendab lihtsalt, mitte liigutada ja nagu elutaks kujukse muutuda. Niipea kui üks hästi-kaswatud jänese märkab, et mõni waenlane teda luurab, jääb ta silmapilk, nii, kuidas ja kus ta on, nagu tarretanud paigale ja ei liiguta karwagi. See on päris loomulik, sest metsa-elanikud, kes oma ümbrusega, maaga, puudega, wõi põõsastega ühtekarwa on, paistawad oma tagakiusajatele ainult siis silma, kui nad endid liigutawad. Nii siis, kui kaks

waenlast üksikul metsateel, wõi linnujälgil üksteisele wastu juhtuwad, on õnn selle pool, kes' teist enne silmab, sest et ta end „kangeksjäämise“ läbi wõib nägemataks teha ning siis parajal silmapilgul kas kallale tungida, wõi põgeneda, nii kuidas asi nõuab. Ainult see, kes metsa olu- ja eluga täiesti tuttaw on, suudab selle õpetuse tõsise tähtsuse sisse tungida. Iga loom wabas, rohelises metsas, iga kütt peab seda alles õppima, ja enamjagu loomi jõuawad selles imewäärt täiusele; kuid keegi ei mõistnud seda nii, nagu jänese-ema. Ta õpetas Lontkõrwale seda kunsti näituste waral. Kui walge padi, mida ta mõnusaks mahaistumiseks enesega alati kaasas kandis, läbi metsa wälkus, hilpas Lontkõrw järele, nii ruttu kui jalad kandsiwad, et wähegi sammu pidada. Aga kui siis ema järsku seisma ja „kangeks“ jäi, tegi tema loomuliku järeloomamise sunnil niisama.

Kõige sügawam tarkus, mis Londu oma emalt kaasa sai, oli metsroosi-põõsa saladus. See on üks wana, muistne lugu, ja et temast täiesti aru saada, peab enne teadma, mispärast metsroosi-põõsas loomadega waenlusesse sattus.

Muistseil aegil õitsesiwad roosid põõsastel ilma okasteta. Aga oraw ja hiir ronisiwad üles, neid nabima ja lehm ajas nad oma sarwedega maha. Opossum oma pika sabaga piitsutas neid okste küljest, ja irw oma terawate kapjadega tallas neid jalgu. Sellepärast kaswatas roosipõõsas endale okkad, sõjariistad, et oma roosisid kaitsta, ja kuulutas kõigile loodud loomadele igawest waenlust. Ainult jänese kohta ei käinud see sõjakuulutus, sest ta ei suutnud ju ronida, oli kapjadeta, ja puudusiwad tal nii sarwed kui saba, mida wiimast kui siisugust oleks maksnud nimetada.

Ja tõsi ta on, iialgi pole keegi jänese mõnele metsroosile haiget teinud, ja et sellel niipalju waenlasi oli, tegi ta jänese oma südamesõbraks, nii et kui waest letot hädaoht ähwardab, põgeneb ta metsroosi-põõsa juurde; sest ta teab ju, et see walmis on, teda tuhande terawa, kihwtise odaga kaitsma. —

See on see saladusline muinasjutt roosipõõsa ja haawikusaksa südamesõprusest. — Jänese-ema oli tark küllalt, oma kallist aega kõigepealt selleks tarwitama, et ta oma terase waimuga pojukest maateadusega tutwustas: ristirästi radadega karumarja- ja metsroosi-põõsaste wahel, ja terane Londu wõttis ruttu õppust, nii et ta warsti kaht teed läbi soo koju mõistis minna, ilma et ta sealjuures metsroosi-põõsastest, kes iga silmapilk walmis olid abi andma, kaugemale oleks sattunud, kui wast wiis hüpet.

Seda ei ole ammu tagasi, kui jäneste waenlased õiglase pahameelega märkasiwad, et inimesed veel koguni isewärki okasaiad oliwad wälja mõelnud ja neid pikais ridades igalepoole läbi terve maa istutasiwad. Need aiad oliwad nii tugewad, et keegi neid maha ei saanud murda, ja nii terawad, et nad ka kõige tihema naha halastamatalt lõhki kiskusiwad. Iga aasta ilmus neid aedasiid rohkem ja rohkem, ja iga aastaga läks asi tõsisemaks metsa-elanikkudele; ainult jänese-omal ei olnud sellest uuendusest midagi karta; sest mitte asjata ei olnud ta metsrooside keskel üles kaswanud; aga koerad ja rebased, lehmad ja lambad, jah, isegi inimesed saiwad neilt hirmsailt okastelt haledasti kriimustada, ja mida kaugemale end see senini tundmata ja nüüd nii kardetud okastik laiali laotas, seda julgemaks sai see maanurk jänestele, ja seda rahulisemalt wõisiwad nad elada — okastraat-aiad kaitse all.

III.

Londu oli jänese-ema ainuke wõsu, ja sellepärast sai talle tema jagamata armastus ja hool osaks. Pojuke oli aga ka haruldane-kärme, tubli ja tark, õnn naeratas talle, ja nii kaswas temast jänes, nagu teist temasarnast waewalt leida.

Ema pidas kõwa hoolt, et poeg kõik metsateaduse saladused põhjalikult tundma õpiks, mis hea süüa ja juua oleks ja mis kahjulik. Päewast-päewa nägi ta temaga waewa, teda õpetades ja kaswatades, et tast tubli jänes saaks, tuupis talle pähe sadandeid plaanisid, kriukaid ja kawalusi, mis ta elujuhtumiste ja hea kaswatuse läbi endale omandanud, ja andis Londule hariduse, millega ta kui mees wõis elusse astuda.

Alati, kas ristikheina-põllul, wõi padrikus, wõis näha, kuidas ta ema külje kõrwal tõsiselt istus ja talle järele aimas, kui see oma nina pühkis, wõi kuidas ta wahetewahel mõne kõrrekese ema suust nabis ja tema huuli lakkus, et kindel olla, kas ta ka tõesti sedasama toitu sai, mis emagi. Ning siis õppis ta, kuidas käppadega kõrwu siluda, kuidas kuube puhastada ja karwahebemeid westi ja sokkide pealt ära pühkida. Ka oli tal warsti aru käes, et kastetilgad metsroosi-lehtedel ainsam sündsä jook on jänestele; sest weel, mis juba maapinna külge on puutunud, pidi kindlasti ka kahjulikka olluseid hulgas olema. Need oliwad eelõppused, ettewalmistus tõsisele metsateadusele, mis kõige wanem on kõigist teadustest.

Niipea kui Lontkõrw suur küllalt oli, et üksinda wõis käikusid teha, tutwustas ema teda telegrafi saladustega. Jäneseid annawad üksühele märki, kuna nad tagumiste jalgadega wastu maad koputawad, ja (

et kõma mööda maapinda teatawasti õige kaugele kandub, wõib, kui kõrwa maa lähedal hoiad, koputamist vähemalt saja meetri kaugusele kuulda. Nüüd on aga jänelstel iseäranis teraw kuulmine, ja kahe-saja meetri taha wõiwad nad selwiisil üksteisele märki anda, see on Olifandi soo ühest otsast teise. Ühekordne koputamine tähendab: „Ole walwas!“ wõi: „Jää kangeks!“ Pikaldane kopp—kopp tähendab: „Tule!“ Ühekordne kärmas koputamine tähendab hädaohtu, ja rutuline kolmekordne ütleb: „Jookse elu eest!“

Ühel imeilusal hommikul, kui pasknärid okstel omawahel tülitsesiwad, mille järgi kindlasti wõis otsustada, et hädaohtu ei olnud karta, asus Londu ühe uue õpeaine juurde. Kõrwu ligi pead tõmmates andis jänese-ema märki, maha heita; siis jooksis ta ära kaugele tihnikusse ja telegraferis: „Tule!“ Londu pani jooksma, aga ei suutnud ema üles leida; ta koputas ja ootas wastust, aga asjata. Hoolsalt ümber-ringi nuuskides, leidis ta tema jalajäljed üles, ja nende, loomadele kindlate, inimestele aga tundmata tähiste abil jõudis ta edasi ning leidis ema tema peidu-urkast õnnelikult üles. See oli tema esimene harjutus jälgede-otsimises. Ja niisuguses wastastikku otsimise- ja leidmise-mängus walmistas ta ennast ette nii mõnegi tõsise juhtumise jaoks pärastises elus. Juba enne kui esimene õpekursus mööda oli, mõistis ta kõik kawalused ja konksud, mis jänese-elus tarwilikud on, ja paljus asjuis awaldas ta haruldast meeletterawust, mõnes koguni tõsist, suurt andi.

Ta mõistis puid ja põõsaid terawalt meeles pidada, oli kõrwale-hüppamises ja kangeks-jäämises kunstnik, oskas igast takistusest üle saada, igat tuult oma kasuks tarwitada ja end nii loomulikult surnuks

teha, et weel waewalt mõnd uut kawalusekunsti tuli juurde õppida. Ilma kõige eelharjutusteta teadis ta selgesti, kuidas okastraat-aeda oma kasuks tarwitada; sest see kawalus oli ju üks kõige uuematest leidustest. Oma taga-ajajatele liiwa wastu silmi ja ninasse wisata, oli tema armsam mäng; ta mõistis kunsti-osawalt kõrwale karata, üle aedade hüpata ja sõõru jooksta ning kõige pealt auku pugeda, mida kawalustükki meie weel lähemalt peame kirjeldama. Aga kõige selle juures ei unustanud ta „kangeksjäämist“ ja „kössitõmbamist“, mis kõige tarkuse algus on, ning pidas alati meeles, et metsroosi-põõsastik kõige kindlam pelgupaik on.

Warakult õpetas ema teda ka kõiki oma tagakiusajaid ja waenlasi tundma, nende wahel wahet tegema ning, mitte ära unustada, neid ninapidi wedama. Sest neil kõigil: kullidel, rebastel, koertel, ilwestel, tuhkrutel, kassidel, skunksidel, pesukarudel ning inimestel, on igalühel oma isesugune tagakiusamisewiis, ja kõigi nende kurjuste wastu teadis jänese-ema kui tark õpemeister abi.

Et waenlase lähenemist õigel ajal märgata, harjutas ta ennast kõige pealt iseenese, oma ema, siis aga ka pasknäri hoiatushüüde peale lootma. „lialgi ära lase pasknäri hoiatushüüet kõrwust mööda minna,“ õpetas tark ema, „ta on muidu küll üks kriukamees, pahanduste-sepitseja ja tuline waras, aga ta paneb kõike tähele. Tema oleks muidu walmis, ka meile paha tegema, aga metsroosi-wõsastiku pärast, mis meid kaitseb, ei saa ta seda, ja et tema waenlased ka meie omad on, siis pead sa teda alati silmas pidama. Kui sa rähna hoiatushüüet kuuled, wõid sa teda usaldada, sest ta on üks auus, õiglase meelega naaber; aga pasknäri wastu ei saa ta kau-

geltki; ja olgugi, et see, midagi paha septsedes, tihti petab, siiski wõid sa teda kui halwa sõnumi toojat alati uskuda.

Hüppamine läbi okastraat-aedade nõuab kõwaid erkusid ja wäledaid jalgu, ja alles pärastises elus katsus Lontkõrw seda kunsttükki; täiskaswanud eas aga sai see tema armsamaks spordiks.

„Ta teeb palju lõbu neile, kes seda hästi mõistawad,“ ütles jänese-ema, „esialgul jooksed sa oma koera ees ikka joonelt edasi ja lased ta weidi soojaks saada, kuna sa end peaaegu kinni lased püüda, siis, ainult mõni samm tema eel, wead sa ta suures kaarus, täie jooksuga ühe rinnakõrguse okasaia otsa. Tihti olen ma pealt waadanud, kuidas mõni koer wõi rebane selwiisil eluks ajaks sandiks sai, ja ükskord nägin ise oma silmaga, kuidas üks suur hurdakoer surnult sinnasamasse paika jäi; aga weel sagedamine on üks ehk teine jänes oma elu selle julgustüki eest jätnud.

Lontkõrwa tutwustati aegsasti sellega, mida mõni jänes eluajal ära ei õpi, nimelt „aukupugemisega“, mis sugugi nii lihtne asi ei ole. Tihti on see mõne targa jänese wiimne pääsetee, aga warem ehk hiljem mõne lolli jänese surm. Iga noor jänes mõtleb selle pääsetee peale, enne kui ta mõnd teist katsubki; aga üks wäljaõppinud jänes walib seda teed ainult kõige suuremas kitsikuses. Sest nii pääseb küll kindlasti inimese, koera, rebase ja rööwlinnu eest; aga niisama kindlasti on see ka hukatuseks, kui tagaajaja mõni tuhkur, skunks wõi nirk on.

Ainult kaks niisugust peidu-urgast oli soos olemas. Üks nendest oli ühe kuiwa, päikesepaistelise liiwakünka sees, selle lõunapool küljes, lahtise awausega ja pikkamisi alla, sügawamale minnes. See

oli see paik, kus jänese perekond ilusa ilmaga end päiwitas, päikesewannisid wõttis. Männaokste- ja samblasäangi peal pikutades, sirutasiwad ja ringutasiwad nad nagu kassid oma liikmeid ja pöörasiwad üht ning teist külge, nagu praadi pöördakse, et ta hästi läbi küpseks. Nad pilgutasiwad silmi, ähkisiwad ja wingerdasiwad nagu kõige suuremas walus; ja ometigi tundsiwad nad sealjuures kõige suuremat mõnususust.

Mullakünka serwa peal põiki maas oli üks suur, wana männakänd. Tema pikad, haralised juured sirutasiwad endid nagu lendawa*) käed üle kollase künka, ja nende kaitswate harude alla oli kord endistel aegil üks wana, pahur laiskelajas omale koopa kae-wanud. See wana üürinik läks päew päewalt õelamaks ja riukamaks, ja ükskord unustas ta end nii kaugele, et Olifandi koeraga käsitsi kokku pörkas, kuna targem oleks olnud, warjule pugeda. Loo lõpp oli see, et tund hiljem jänese-ema koopa omale wõis pärida.

Mõne aja pärast langes see mullakoobas ühe kõrgimeelse, noore skunksi omanduseks, kes seal wististe kaua oleks wõinud elada, kui ta mitte nii hulljulge ja ennast täis ei oleks olnud; omas liig-julguses arwas ta nimelt, et isegi inimene püssiga tema eest saaks põgenema. Ta pidi selle eluaseme warsti maha jätma; sest tema hiilgaw isewalitsus kestis, nagu wanasti ühel Juuda kuningal, ainult neli päewa.

Teine koobas, „sõnajala-urgas“, nagu juba nimi tunnistab, ühe sõnajala puhma all, seisis otse ristik-heina-põllu ääres. Ta oli ahtake, niiske, ja ei wõinud

*) Lendaw madu.

teda millekski tarvitada, kui ainult wast kõige suu-remas hädaohus wiimseks pelgupaigaks. Ka see oli ühe laiskleja, ühe sõbraliku naabri kätetöö, kelle nahk aga kahjuks tema omaniku arameelsuse tagajärjel juba piitsanööri kujul Olifandi tööhobustelt kõrgendatud tööjõudu välja tagus.

„Paras talle,“ arwas wanamees, „sest see piits on warastatud söögi waral kaswanud!“

Lontkõrwa poeg ja tema ema oliwad nüüd mõlemate koobaste omanikud; aga nad tarwitasiwad neid nii harwa kui wähegi wõimalik, et mitte midagi teeraataolist nendesinatsete pelgupaikade olemasolemisest ei jutustaks ja neid nende waenlastele ja wastastele ära ei annaks.

Ka seisis seal üks õõnes pähklipuu, mis, ehk küll juba ümberkukkumisel, siiski iga aasta ometi haljendas ja suurt kasu tõi, sest et ta kahest küljest lahtine oli. See puu-õõnsus oli kaua aega ühe wana, üksildase pesukaru asukohaks olnud, kes konnajahti oma elukutseks pidas ning, nagu wanad mungadki, lihatoitu põlgas; aga kurjad keeled teadsid sosistada, ta paastuda ainult sellepärast, et juhus puuduwat, kord ka jäneseleha eineks wõtta. Ja nii see siis tuli, et ühel ööl surm Olifandi käe läbi teda äkitselt tabas, kui ta parajasti selle kanakuuri oli rewiderimas, ning jänese-ema päris tema waikse kodu omale, ilma et kadunu pärast märkigi oleks leina tundnud, waid otse selle wastu, kergendatud südamega.

IV.

Ühe augusti-hommiku kuldne päiksepaiste woogas üle soo, ja iga rohu- ning lillelehekene näis tema hiilges ujuwat. Üks wäike, pruun soowarblane kiikus

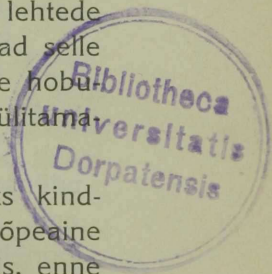
pika, peene witsa otsas tiigi kohal; tema all peegeldas sogane wesi paar ribakest sinist taewast ja kujutas sellest ning rohekas-kollastest weeläätsedest kõige kaunima mosaiki, mille keskel wäikse warblase peegli-pilt. Kaldal seisis tihe mets lokkawaid weekaswusid, mis pruunikarwa luhahaina peale sügawaid warjusid heitsiwad.

Wäikese soowarblase silmad ei olnud selleks kaswatatud, et kõike seda wärwide-ilu näha; aga nad oliwad midagi tähele pannud, mis meie silmade eest wist warjule oleks jäänud, nimelt, et need kaks wäikest, pruuni kühmu seal weetaimede laiade lehtede wahel elawad olewused oliwad, kes wahetewahel ikka jälle ninasid liigutasiwad, ehk nad muidu küll nagu surnud maas lamasiwad.

Need oliwad ema ja poeg, kes kaitswate lehtede all pikutades head olekut tegiwad. Nad oliwad selle warjulise paiga walinud, sest et tüütawatele hobu-kärbestele siin ometi liig igaw oli ja nii siis tülitamata talt wõis puhata.

Jäneselastel ei ole aeg õpetundide jaoks kindlaks määratud, nad õpiwad päew otsa; sest õpeaine walik käib asjaolude järgi ja tuleb tihti tarwis, enne kui seda aimad. Ema ja poeg oliwad sinna waiksesse kohta tulnud, mõnusat lõunauinakut pidama; aga nad ei saanud seal kuigi kaua wiibida, kui korraga alati-walwsa pasknäri hoiataw hüüe kostis, ja jänese-ema silmapilk nina püsti ja kõrwad kikki ajas. Teiselpool soo peal ilmus Olifandi suur, musta-walgetkirja koer nähtawale tuli otseteel nende poole.

„Kükita maha,“ käskis ema, „ja küll mina seda narri õpetan.“ Nende sõnadega pistis ta minema ja jooksis meelega koeral risti üle tee.

„Auh, auh,“ kostis selle erutatud hää, kuna ta Lontkõrwa emale järele kihutas; see aga ei lasknud teda kardetawasse lähedusesse tulla ja wedas ta sinna, kus miljonid terawad okkad ta weriseks kiskusiwad ja õrn kõrwanahk räbalas ripendas. Lõpuks läks see metsik jaht suures kaarus ühe lehestikust-warjatud traat-aia poole, kuhu otsa etteawaatamata tagaajaja kinni jooksis ja säherduse haawa sai, et ta walu pärast huludes koju sörkis. Kui nüüd jänese-ema weel kahekordse sõlmuse ja mitmed teised kunstlikud keerud oli jooksnud (et oma jälgi wõimalikult segada, kui must koer wast weel tagasi peaks tulema), siis pööris ta jälle oma pojukese juurde ning leidis ta, suured uudishimulikud silmad pärani, sirgelt nagu tikk istumas ja, kaela sinna ning tänna käänates, seda huwitawat sporti pealt wahtimas.

See sõnakuulmatus pahandas wana nii ära, et oma wõsukesele tagumise käpaga tubli kõrwakiilu andis, nii et see ninali mudasse lendas.

Ühel päewal, kui jäneseid parajasti ristikheina-põllule oliwad asunud, maitswat einet pidama, laskis end üks werewa sabaga hiirekull ülewelt õhust joonelt nende poole alla. Ema lõi, kulli pilgates, tagant üles ja põgenes kibuwitste warju, mis piku üht metsa-teeraa äärt kaswasiwad ja kuhu rööwel muidugi järele ei saanud. See oli peaühendus-tee jõeäärse tihniku ja nõndanimetatud ahjukapi — hao-huniku wahel, ja et mõned wäätkaswud põiki üle tee oliwad roninud, asus jänese-ema, kulli muidugi ühtelugu silmas pidades, neid oksti katki hammustama. Lontkõrw waatas tegewust wähe aega pealt, jooksis siis raasike maad ettepoole ja nabis ka mõne warre katki, mis tee peal risti ees oliwad. „Nõnda jah,“ ütles ema, „hoia aga jooksubeed ilusti wabad, mitte

liig laiad ei tohi nad olla, aga Jumala pärast mitte kinni kaswanud, sest tihti saab sul neid tarwis olema. Hammusta aga kõik oksad hoolsalt ära, ja ühel ilusal päewal leiad, et sa püünised oled katki lõiganud.“ „Mis see tähendab, püünised?“ küsis Lontkõrw teadusehimulikult, kuna ta sealjuures pahema tagumise jalaga mõnusal oma paremat kõrwa sügas.

„Püünis wõi silmus“ seletas ema, wahetewahel rutalist pilku sinnapoole heites, kuhu kull nüüd juba kaugele oli kadumas, „silmus on üks niisugune asi, mis karwapealt nagu mõni wäätkasw wälja näeb; aga ta ei kaswa ja on kardetawam kui ükski rööwlinn maailmas; sest öö kui päew on ta teeraa peal sind waritsemas, kuni sa wiimaks tema lõksu langed.“

„Ega sa ometi ei arwa, et ta mind oma lõksu saaks?“ küsis Lontkõrw omas nooruse-eluteadmatu- ses, kuna ta sealjuures kikiwarbile tõusis ja wastu ühe noore puukese siledat koort oma lõuga ja wur- rusid nühkis. Londu ei teadnud, mispärast ta seda tegi, aga tema ema nägi ja tundis seda märki, mis oma tähenduse poolest sarnane on poisikeste hääle- murdmisega, ning teadis, et tema poju nüüd enam wäike tita ei olnud, waid warsti täiskaswanute ritta astus.

Ex bibl. univ. Dorp.

V.

Midagi nõiduslikku on wärske, selgelt-nirise- wesi. Kes ei tea ja tunne seda ikka uuesti! Raud- tee tammid ehitatakse kartmatalt läbi suurte soode ning tiikide, jah, isegi läbi järwede, aga kitsa, jookswa weenirega käidakse kõige suurema ettewaatus- tega ümber, püütakse tema sihtidest ja soowidest aru saada ja jäetakse tema tee wabaks. Jänust piinatud

rändaja kihwtiauruses soolakõrbes hoiab end eemale kõrkjasoodest, kuni talle wiimaks hõbeselge, nirisew weesoonekene wastu tuleb, ja lunastatult kumardab ta alla, end kosutama.

Saladusline wõim peitub wärskes, jookswas wees; ta on ärawõitmataks, nagu nõidu waks takistuseks iga kurja wastu; kõige suurema häda aegil annab ta abi ja päästmist, ning wabad metsloomad, keda nende weriwaenlased wäsimatalt alati kiusamas, otsiwad, nagu nõidusewäel tema poole tõmmatud, ikka ja ikka temalt warju. Kui taga-aetud loomal wiimane jõud otsas, ja kõik kawalused ja pääseteed asjalt katsutud, juhib ta hea ingel teda wee juurde, ning ta kukutab end sisse ja ujub jahutawa wooga kaasa, et siis jälle wärskel ja uue jõuga oma metsateed jätkata.

Nõiduslik wõim peitub elawas wees. Kui koe-rad suure hooga jookstes selle takistuse juurde jõuawad, peawad nad seisatama ja otsiwad ringi, aga otsiwad asjata. Jäljed on kärmelt edasi-tõttawasse wette kadunud, ja waene taga-aetud loom on waba.

See oli üks neist suurtest saladustest, mis Lontkõrw oma emalt õppis: „metsroosi-wõsastiku järgi on wesi sinu kõige parem sõber.“

Oli ühel kõuesumedal ööl, augusti-kuul, kui ema oma poega läbi metsastiku wiis; ees walendas noorele tuttaw lumiwalge padi nagu teenäitaja latern, kes ainult siis kustus, kui jänese-ema peatas ja end mõnusalt tema peale toetas. Warsti-aegu, kord jookstes, kord seisatades ja kuulates, jõudsiwad nad takistamata tiigi kaldale. Linnud ülewal okstes laulsiwad oma õhtulaulu, ja wäljas, üksildase, mahalan-genud puutüwe peal, sügawas, mustawas wees, kuni lõuani jahutawa märja sees, krooksus üks priske-paks konn oma kiituselaulu.

„Mu poeg, tule mulle järele!“ ütles ema jänesekeeli, hüppas wupsti wette ja hakkas südilt sõudma, et langeda puu juurde jõuda. Londu kahkles weidi, hüppas aga siis ka sisse, mis kohatas, ja, ehk küll wähe lõõtsutades ja ninaga tudistades, püüdis ta liigutusi, mis ema ees tegi, karwapealt järele teha. Nagu ta kuiwal maal edasi liikus, nii tegi ta seda ka wees — ta ujus. Nii jõudis ta puu juurde ja ronis üles oma weest-nõretawa ema kõrwa, puu kõrgemal seiswa, kuiwa oksa peale, kus ümber kohiseu lehestik ja waikne, wilkuw wesi, mis ühtki saladust wälja ei anna. Pärast, pimedatel, soojadel öödel, kui wana rebane Springfieldist rööweldes läbi soo uitas, tuletas Londu alati seda kohta meelde, kus konnad laulawad; sest kui kõige suurem häda käes, wõis see tema wiimseks pelgupaigaks saada, ja sest päewast peale kõlasiwad sõnad, mis konn laulis, tema meelest ikka: „Jookse, jookse, kui häda käes, jookse siia!“

See oli wiimne õpetus, mis ema Lontkõrwale elusse kaasa andis. Ta tunnistab haruldasest jänese-tarkusest, ja nii mõnigi wäike jänesekeene ei ole sellest iialgi kuulnud, ega kuule ka edespidigi.

VI.

Harwa sureb keegi metsa-elanik wanaduse kätte, sest warem ehk hiljem tuleb ikka kurb ots, ja on ainult aja ning tarkuse küsimus, kui kaua ta oma waenlaste tagakiusamistele jõuab wastu panna. Aga Londu elu igatahes oli tõenduseks, et üks jänese, kui ta õnnelikult mehe-easse jõudnud, enamasti alles oma olemise wiimases kolmandikus, kui ju mäest allaminek, oma tagakiusajatele ohwriks langeb.

Jänese-perekonnal oli igalpool waenlasi, ja kõik nende päewad olid üksainus hirmu- ja hädaohu ahel, nii et nende elu tihti nagu juuksekarwa otsas rippus; sest koerad, rebased, kassid, skunksid, pesukarud, tuhkruud, maod, rööwlinnud ja inimesed, jah, isegi kihwtised putukad kawatsesiwad ühtelugu kurja ja sepiisesiwad surma. Neil oli alati sadasuguseid äpardusi ees, ja vähemalt ükskord päewas oliwad nad sunnitud, elu eest lippama ja end oma jalgade wäleduse ning kawaluse läbi päästma.

Enam kui ükskord sundis neid kuri rebane Springfieldist ühe wana äralagunenud, okastraadiga ületõmmatud seaputka all, hallika ligidal warju otsima, ja sealt vähemalt tohtisiwad nad rahulikult pealt waadata, kuidas wana reinuwader, asjata neile järele püüdes, oma koiwad aia wahel weriseks kiskus.

Mitmel korral juhtis Londu mõne taga-ajawa koera tähelepaneku enese pealt ära mõne skunksi peale, kes niisama kardetaw oli nagu koergi.

Ükskord wõttis üks kütt, kellel hea koer ja ka weel kärp abiks oliwad, Londu koguni wangigi; aga tal läks õnneks, juba järgmisel päewal ära lipata, südames kõige sügawam umbusaldus kõigi maa-aluste pelgupaikade wastu. Mitmel korral kihutas kass ta wette, ja tihti kiusasiwad rööwihimulised kulid teda taga; kuid iga, kes teab kui suure hädaohu eest leidus ometigi pääseteed. Ema õpetas talle kõik kawalused ja konksud, mis tal endal teada, ning Lontkõrw omaltpoolt täiendas neid ja leidis wane-maks saades koguni uusigi. Ja mida mõistlikumaks ja targemaks ta sai, seda vähem lootis ta oma jalgade wäleduse peale, ning seda rohkem awaldas ta oma mõistust ja elutarkust.

„Molkus“ oli ühe noore koera nimi lähemast naabrusest, keda peremees tema kasvatuseks ja õpetuseks tihti jänesejalgile saatis. Peaaegu igakord oli Lontkõrw see jahilind, kellele säärane kihutamine vähemalt niisama palju lõbu tegi, nagu tema taga-ajajalegi; sest hädaohu maik andis asjale kõditawa tähtsuse. Niisugusel puhul ütles ta harilikut: „Oh ema, seal on jällegi see koer, nüüd tuleb kord tuliselt lipata!“

„Londu, mu poeg, sa oled häbemata julge,“ wastas ema, „ja ma kardan, et kord tund tuleb, kus sa seda kahetsed.“

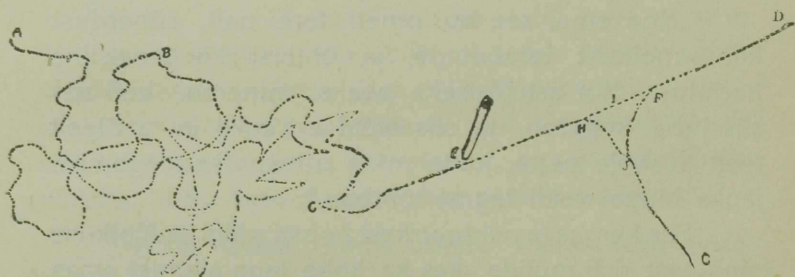
„Aga ema, see on ometi tore nali, säherdust koera-molkust tembutada, ja ühtlasi ka terwisline harjutus. Kui asi tõsiseks peaks minema, küll ma siis juba koputan, ja siis wõid sa tulla ja ta õigelt teelt kõrwale petta, kuna mina uuekordse plagamise jaoks hinge weidi tagasi tõmban.“

Siis kargas ta peidu-urkast hopsti wälja ja Molkuse nina eest risti mööda, kes ka kohe taga-ajamist algas ja Lontkõrw alati kannul oli, kuni see wäsima hakkas ja koputamise-telegrammi kaudu emalt abi palus. See oli siis ka kohe poja eest wäljas. Tihti aga mõistis ta koerast mõne muu kawala konksu läbi lahti saada. Üks niisugune kirjeldus saab tõenduseks olema, kui põhjalikult Londu metsa- ja maateaduse õpetusega tuttaw oli.

Ta teadis selgesti, et koeral kõigekeergem oli tema jälile jääda, kui need otseteed mööda tasast maapinda edasi wiisiwad ja kui ta end soojaks oli jooksnud. Sai ta kuigiwiisi wõimalikuks teha, kuhugi kõrgemale kohale jõuda, kus ta end pool tundi eksitamata tohtis jahutada ja jälgile aega anda, ära lõhnata, siis teadis ta, et ta julge on.

Oli ta jahist wäsinud, siis pööris ta metsroosi-aiastiku poole oru kaldal ja jooksis siiru-wiiru ning

risti-rästi, kuni jäljed nii segi olid, et koeral nendega hulk aega tegemist sai. Siis jooksis ta otseteel metsa sisse, D poole ja kargas sealjuures ühe kõrwalhüppaga puutüwiku E juurest mööda. D juurest ümber pööras jooksis ta sedasama teed kuni F juurde tagasi, hüppas siis kõrwale ja jooksis G kohani, sealt tagasi J juurde ja ootas seni, kuni koer J kohalt mööda oli. Siis jooksis ta, mitte üleliia rutates, H kaudu wana teed mööda kuni E kohta, kus ta ühe osawa, pika sammuga sinna kõrge kännu otsa kar-

gas ja seal, nagu kiwiks tarretanud, rahulikult jäi ootama.

Molkusel kulus kibuwitsa-tihnikus hulk aega ära, ja wäga raskeks läks talle, neist keerulistest ja pea-aegu juba äralõhnanud jälgedest jagu saada; siiski, suure waewaga jõudis ta wiimaks D juurde wälja. Siin hakkas ta sõõri jooksmas, et selwiisil katkestatud jälgile saada, ja kuna ta otsides jälle hulk kallist aega oli ära wiitnud, leidis ta õige tee, mis aga G juures äkki otsa lõppes. Teist korda seisis ta mõistatuse ees ja oli sunnitud, jällegi siia-sinna jooksmas, et õigile jälgile jõuda. Suuremaks ja ikka suuremaks laienesiwad tema ringid, kuni ta wiimaks otse sealt puukännu kõrwalt mööda jooksis, kuhu otsa Lontkõrw puhkama

oli asunud. Aga ega sellest mingit hädaohtu polnud, sest külma, waikse ilmaga ei laugle lõhn nii kergesti allapoole, ja et Londu mitte kõrwagi ei liigutanud, ega silma ei pilgutanud, jooksis koer aimamatalt mööda.

Jälle lähenes taga-ajaja puukännule ja seekord tema alamale otsale. Ta peatas, nuuskis teda ja mõtles ise-enees: „Tõepoolest, nagu jänese-lõhn!“ Lõhn oli küll juba ära jahtunud ja pooldi laiali puhutud; aga hoolimata sellest kõbis ta ometi mööda pikka, küllakile kändu üles minema.

Oliwad täbarad silmapilgud Londule, nähes, kuidas suur koera-molkus mööda puud nuuskides edasi astus; aga tema kõwad ergud ei jätnud teda hätta. Tuul oli peri, ja Lontkõrwal oli kindel nõuu, alla hüpata ja plagama panna, niipea kui Molkus piku puud juba poole-peale jõuaks. Aga ta ei tulnud niikaugele. Lihtne karjapeni oleks jänese otsekohe ära näinud, mitte nii aga kallis jahikoer: ta hüppas puu pealt maha ja Londu oli wõitja.

VII.

Peale oma ema ei olnud Lontkõrw kedagi teist jänest weel silmagagi näinud; jah, ta oli waewalt wõimaluse peale mõelnud, et weel teisi temasarnaseid olewusi seal ümbruskonnas wõiks elada. Tema asjatalitused hoidsiwad teda ikka enam ja enam kodunt ära; aga kunagi ei tundnud ta üksildust; sest jänestel ei ole suurt igatsust seltskonna järele. Ühel detsembri-kuu päewal, kui ta tihnikus parajasti ametis oli, uut teed orgu rajama, silmas ta korraga ülewel kaldal warjupilti, mis nagu kellegi wõõra

jänese kõrwad paistsiwad. See sissetungija wõõras ilmus nagu mõni ettewõtlik leiumees ja tuli warsti, suurte sammudega hüpates Lontkõrwa tee peale, keset Lontkõrwa piirkonda. Mingi uus, wõõras tundmus asus korraga meie jänesekeste rinda, tuttaw pahameel ja wihkamine, mis põues segi nagu keeb ja mis auu- ehk armukadeduse nime all küllalt tut-
taw on. Wõõras peatas ühe puu ees, kus Londu harilikult oma lõuga armastas nühkida, lihtsalt, et see talle lõbu tegi, kuna tal aimugi ei olnud sellest, et kõik isa-jänesed sedasama teewad. See annab säherdusele puule jäneselõhna, ja uued juurdetulijad wõiwad sellest nii kohe tunda, et ümbruskonnas isegi jubä keegi jänese-perekond asub, ning uute juurdetulijate jaoks maad ei ole. Ka wõib wõõras oma haistmise-meele kaudu kergesti wälja leida, kas eelmine, kes puu juures käinud, tema tutwuskonnast on ehk mitte, ning sellejäre, kui kõrgel nühitud koht puukoorel on, wõib ka eelkäija suurust kindlaks määrata.

Oma kõigesuuremaks pahanduseks nägi Lontkõrw, et sissetungija peajagu temast suurem oli, ja üleüldse igapidi tüse ning tubli. See oli Londole uus, ja rinda täitis tundmus, millest tal senini aimugi polnud. Mõrtsukamõtted wõtsiwad tema ilmsüüta südames maad, ta näris tühja suuga, ja mõne sam-
muga lageda rohuplatsi peale wälja hüpates, kopu-
tas ta pühalikult:

„Kopp — kopp — kopp!“ mis niipalju pidi tähendama kui: „Tee, et sa siit minu maa pealt minema saad, ehk muidu käib sinu käsi pahasti.“

Wõõras tegi oma kõrwadega ühe suure V, istus mõne sekundi sirgelt nagu kepp ja andis siis, end esimeste käppade peale lastes, oma signali: „Kopp — kopp — kopp!“

Ja nii oli sõda wälja kuulutatud.

Lühidail sammudel hüpates, jooksiwad nad ühe teise ümber sõõri, ja teine kui teine püüdis alla-tuule saada ning parajat silmapilku kallale-tungimiseks. Wõõras oli üks kange jõuuga, raske ja tublide lihaks-tega jänes; kuid paari tõlbi käänaku läbi tuli ta saamatus ja kohmakus awalikuks ja näitas selgesti, et ta oma lahingud ainult oma raskuse ja jõuu, aga mitte oma kärmuse abil wõitis. Wiimaks alustas ta wõitlust, ja Lontkõrw asus talle nagu mõni wäike kuriwaim wastu. Kokku põrgates hüppasiwad nad kõrgele, lõiwad tagumiste jalgadega hoogsalt üles, ning maa peale maha kukkus waene Londu. Silmapilk istus waenlane tema kukil, kiskus teda hammas-tega, ja wäike jänes pidi nii mõnegi salgakese willa lahinguplatsile jätma, enne kui jälle jalgele pääses. Aga siis oli ta ka wäle ja silmapilk lahkus ta kättesaadawast lähedusest. Jälle tungis ta kallale, ja jälle paisati ta maha ja tehti waese omaks; sest wastane oli temast igapidi üle. Ka sai talle selgeks, et ta oma kallist elu ainult oma jalgade wäleduse ning meeleterawuse abil wõiks päästa.

Haawatud, nagu ta oli, põgenes ta nii kiirelt kui jalad wähe kandsiwad, ning waenlasel tema kannul näis kindel nõu olewat, teda mitte ainult ära tappa, waid ka isewalitsejaks saada siin soos, kus Londu sündinud. Wäiksel jänesel oliwad tublid, wäledad jalad ja head kopsud, ning tema taga-ajaja, raswas ja raske nagu ta oli, pidi selle asjata jahisõidu peagi pooleli jätma. Oli aga ka wiimane aeg waesele Londole; sest saadud haawa mõjul hakkas ta ju wõibuma ja kangeks jääma.

Selle päewaga algas päris hirmuwalitsus. Lontkõrw teadis karwapealt, mis teha, kui teda luurasi-

wad, ehk taga-ajasiwad kullid, koerad, kärbid, wõi inimesed ning teised kardetawad rööwliid; aga mis siis teha, kui mõni teine jänēs kallale kipub, seda ta ei teadnud; sest kõik tema teadmīne seisis „kangeks-jäämises“, ja, kui ta ometi üles nuhiti, siis „plagamises“.

Waene wäike ema oli hirmust ja ehmatusest nagu halwatud; sest ta ei saanud oma pojukest awitada, ega muud teha, kui kindlasse paika peitu jääda; aga raswamagu sissetungija leidis ka tema üles. Küll püüdis ta wõõra eest põgeneda, aga ta ei olnud ju enam nii kerge ja wäle nagu ta poeg. Wõõras ei tahtnudki teda tappa; ei, ta tegi talle armuawaldusi, ja et jänēse-ema teda wihkas ja tema eest alati ära katsus lipata, siis käis ta temaga otse häbemätaolt ümber. Päewast päewa hirmutas ja piinas ta teda oma luuramistega ja lähenemise-katsetega, ja tihti, wihast pöörane, sellepärast, et teine teda silmaotsas ei sallinud, lõi ta tema maha ja kiskus tema pehmet willa, nii et tükid lendasiwad, kuni wiha weidi jahtus ja ta tema mõneks ajaks rahule jättis. Wõõra kindel nõu oli, Lontkõrwa elu wõtta, ja põgenemine tema eest paistis peaaegu wõimata. Ei olnud mingit teist sood, kuhu oleks wõinud pöördä, ja silmapilkugi ei tundnud ta end tema eest julge, ka siis, kui ta mõnikord wäikse uinaku tegi, pidi ta iga sekund walmis olema, oma kallist elu plagama pistes päästa. Tosinkord päewas hiilis see wana paks õelusehunik sinna kohale, kus Londu ärateenitud puhkust pidas; aga igakord ärkas jänēsekene õigel ajal üles ja pani wõtma. See päästis küll elu; aga mis too elu selwiisil enam maksis! Tema oma abitaus ja tagakiusamised, mille all tema waene, wäike ema kannatas, täitsiwad ta südame kõige kibe-

dama wihaga, ja ometigi pidi ta rahuliselt pealt vaatama, kuidas see toores wihkamisewäärt patron nende maa peal peremeest mängis, nende paremad söögikohad, warjulised nurgakesed ning teed-raad, mis nii suure waewaga aetud, oma tarwitada wõttis. Õnnetu Londu teadis väga hästi, et tema kui nõrgem kõik oma maa ja metsa kord sellele kurjategijale pidi jätma, ja ta wihkas teda enam kui ühtki rebast, wõi kärpi.

Mihukesele lõpule pidi see wiimaks wiima? Lontkõrw waewas end armetuks, jäi päris otsa kõige selle otsata jooksmise, walwamise ning halwa toiduga, ja wäikse ema hinge- ning ihujõud kippus ka nõrkema selle alalise tagakiusamise ja õela ümberkäimise all. Wõõras oli kord otsuseks wõtnud, Lontkõrwa elule otsa teha ja tarwitas lõpuks üht abinõu, mis jäneste keskel kõige suuremaks kuriteoks peetakse. Selle suure sugukonna liikmed, wihkagu nad üksteist kes teab kuidas, unustawad oma waenluse, niipea kui ühine waenlane silmapiirile ilmub. Ühel päewal aga kui üks suur kanakull soo kohal keerles, katsus see alatu, ennast hoolsalt warjul hoides, Londut kõigest wäest lagedale välja ajada.

Üks wõi kaks kord oli kull ju peaaegu tema turjas; aga igakord sai ta weel metsroosi-põõsa alla lipsata, ja et selle õeluse-tüki juures kull wana jänest ennast kraetpidi peaaegu kinni oleks saanud, siis jättis ta järele, ja jälle oli Londu seks puhuks waba; aga wõi tema kurb elukord sellepärast paranes! Meelt heites wõttis ta wiimaks nõuuks, kui iganes wõimalik, tulewal ööl oma emaga kodukoht maha jätta ja välja maailma rännata, uut kodupaika otsima.

Seal tuli aga ootamata wahejuhtumine: Lontkõrw leidis wana P a k a n d i, tuttawa koera, kuidas ta nuuskides ja otsides mööda sood uitas, ja

ta wõttis nõuuks, wiimast meeleheitlikku mängu katsuda. Hulljulgelt jooksis ta koeral risti üle tee, ja jaht mis nüüd algas, oli metsik ja erutaw. Kolm kord ümber soo läks sõit, kuni Londu kindel oli, et tema ema julges peidu-urkas istus ja wihatud waenlane oma tutawas pesas põõnutas. Siis wiis ta oma taga-ajaja joonelt sinna poole, ja hulljulgelt, täie hooga hüppas ta wanast jänese-isandast üle, talle oma tagumiste jalgadega weel wastu kõrwu andes.

„Sina lontrus, sina!“ karjus see, „nüüd ma sulle enam ei kingi!“ Üles hüppas ta ja — nägi hirmu-ehmatusega, kuidas tema ise, Londu ja koera wahel, nüüd see taga-aetaw jahilind oli.

Otseteel tema järele tuli koer wihase haukumise-
sega. Wanale jänesele oliwad ta keha raskus ja suurus küll kasuks wõitluses omasugustega, aga seekord pidiwad nad talle hukatuseks saada. Ainult mõningaid kõige kohmakamaid kawaluse-konksusi, kõige lihtsamaid käänakuid ja põik-hüppeid, mis iga jänese poeg ju kõige nooremas lapsepõlwes ära õpib, mõistis ta tarwitada; aga taga-ajaja oli liig lähedal sääraсте pääsekatsete jaoks, ja warjawad koopad soos oliwad talle tundmata.

Nagu nõõrilt kihutas üks ees, teine tagajärele. Roosipõõsas, kõikide jäneste sõber, tegi mis iganes wõimalik, aga see oli asjata. Koera kähise waukumine tuli ikka lähemale, ja kui ka okkad igakord, kus ta läbi praksuwate okste hüppas tema õrnad kõrwad weriseks kiskusiwad, jõudis ta ometi warsti sinna paika, kus wana haawiku-isand, hirmu pärast wabisedes ja hing rinnus, end kõssi kokku oli tõmmanud. Äkitselt tuli surmawaikus, siis lühike wõitlus, läbilõikaw, üdisse-tungiw kisa ja kõik oli mööda.

Lontkõrw teadis, mis see tähendas, ja külma-
judin jooksis tal mööda selga alla; warsti aga unu-
nes kõik, ja nii oli ta uutkord peremees ja isand
wanal, armsal kodukohal.

VIII.

Wana-Olifandil oli kahtlemata täieline õigus, kuiwi
haohunnikuid, mis hommiku- ja lõunapool soo ser-
was wedelesiwad, maha põletada ja seega wana okas-
traat-aed allpool hallikat silmanähtawaks teha: aga
Lontkõrwale ja tema emale oli see igatahes raskeks
hoobiks. Need risu-hunnikud oliwad kaua aega nende
julgeteks pelgupaikadeks ja kindlusteks olnud ning
okasaed seal ümber ringmüüriks.

Nad elasiwad ometi juba niikaua selles soos ja
tundsiwad endid siin omanikud kuni kõige kaugema
ääreni ja nurgani — Olifandi maja ja maad muidugi
kaasa arwatud — nii et nad iga wõõra jänese ilmu-
misel, kas metsas ehk põllul, wihaselt protesti
oleksiwad tõstnud. Nende õigus soo kohta oli pika
ja õnneliku pidamise loomulik tagajärg ja karwapealt
niisama seaduslik nagu suuremal hulgal rahwastel
maailmas.

Kui lumi jaanuari kuul, juba wähe hakkas sulama,
asus Olifant wiimseid wanu, põlise metsa puid, mis
ümber tiigi seisiwad, maha wõtma ja kärpis ning kit-
sendas seega jäneste omandust ja piirisid igapidi;
need aga pidasiwad oma pikkamisi-kaduwest
elu- ja tegewusepaigast weel ikka kinni; sest
see oli ju nende kodumaa, ja neil ei olnud himu,
tundmata wõõrsile wälja rännata. Nende elu oma
igapäewaste erutuste ja hädaohtudega läks oma soodu

edasi, aga ikka weel oliwad neil jalad kerged, kopsud terwed ning meel ja mõistus terane nagu ennegi. Mõnest ajast saadik tegi neid wähe rahutuks üks nastik, kes wastu-jõge ülesse oli tulnud ja end nende waikses orus koduselt sisse seadis; aga üks wäike, koguni õigusline kawaluse-konks nende poolt oli sallimata külalise tähelepaneku Olifandi kana-kuuri poole juhtinud. Siiski, päris kindel weel ei olnud, kas nastik ka tõesti sinna oma jäädawa elukoha oli walinud, ja sellepärast ei tarwitanud nad maa-aluseid koopaid ajutiselt mitte; sest need oliwad säherdusel puhul liig kardetawad lõksud, ja nad hoidsiwad endid roosi-põõsaste ja haohunnikute läheduses, niipalju kui wiimaseid weel üle oli jäänud.

Talwelumi oli kõik ära läinud ja ilm selge ja soe. Jänese-emal oli weidi luuwalu ja otsis wõsu alt rohtu haiguse wastu, kuna Lontkõrw kalda peal wastu Hommikut end päewitas. Suits tuttawast korstnast, Olifandi majast laugles, fantastilisi kujusid luues, puude wahelt läbi ja paistis üles selge taewa poole tõustes nagu pruun pilweke. Mööda päiksekuldset majaseina üles looklesiwad metsroosi-wäädid, mis oma purpurikumas nagu tuli ja sulakuld walguse käes helendasiwad. Tall maja taga oma kuldsest-hiilgawa katuse ning katuse-aknaga paistis wastu selget taevast nagu Noa laew.

Wirk talitamine ja toimendamine, mis sinna üles kuuldus, enam aga weel see magus lõhn, mis suitsuga ühes metsa poole laugles, teatas Lontkõrwale, et Olifandi loomi parajasti kapstalehtedega söödeti. Suu läks tal wesiseks selle sööma-aja peale mõeldes, ja kadedusega piilus ta talli poole, kust paljutöötaw lõhn tema ninasse tõusis; sest kapstad oliwad tema armsam toit. Aga ta oli just eelminewal ööl all õues

käinud, mõnd suutäit ristikheina wõtmas, ja ükski tark jänes ei lähe kaks ööd järestikku ühe ja selle-sama koha peale süüa otsima.

Sellepärast tegi ta kõige targemat, mis ta teha wõis, ta jooksis niikaugele, kuni ta kapsta meelteksitawat lõhna enam ei tundnud, walis õhtu-toiduks tor-dikese heinu, mis tuul ühe kuhja otsast maha oli ajanud. Pärast, kui ta puhkama tahtis heita, tuli ka ema sinna, kes esmalt terwise-rohtu oli wõtnud ja siis wähekesi lihtsat toitu magusatest kase-okstest päikse-künkal.

Wahe-ajal oli päike ära läinud, wist kuhugile warjule omi asju ajama, ja kõik [oma särawa kulla oli ta enesega kaasa wõtnud. Idapoolt taewa-serwast kerkis tihe, must eesriie üles, kattis, pikkamisi kõrge-male tõustes, kõik taewa kinni, peitis hoolega kõik walguse ära ja jättis maailma tema kurwa pimeduse ja üksilduse kätte. Siis ilmus, päikese äraolemist kawalalt tarwitades, üks õnnetuse-sünnitaja kohale ja hakkas rahutust ning segadust sünnitama — tuul nimelt. Õhk läks külmemaks ja külmemaks ja oli õudsem, kui siis, kui maa weel lumega oleks kaetud olnud.

„On aga inetu külm täna,“ ütles Londu, „kui meil ometi meie wana haohunik weel alles oleks.“ „Ja jah,“ wastas ema, „seal männajuure all meie koopas oleks paras, seda ööd mööda saata, aga et meie ei tea, kas see wana nastik weel siin mail ei hulgu, siis ei ole seal julge.“

Õõnes pähklapuu oli kadunud — meie jänesed ei teadnudki, et ta Olifandi õuenurgas ühe puuhuniku otsas lasus ja nastikule nüüdseks eluasemeks oli, keda wiimast nad sellepärast ilma-aegu kartsiwad. Londu ja tema ema läksiwad wiimaks tiigi lõunapoole

külge, ning üht haohunikut, mis weel alles jäänud, öökorteriks walides, pugesiwad nad sinna alla ja asetasiwad endid öömajale. Omad ninad seadsiwad nad wastu tuult, kuid nii, et nad öösise eksitamise puhul igaüks ise külge wõiksiwad põgeneda. Torm läks kordkorralt waljumaks ja külmemaks, ja keskööl hakkas peenikest, jääkülma lund rabistama, läbi kuiwand lehtede ja raagus okste endale teed alla maa peale otsides. Jahi-ettewõtete jaoks säärane öö just sündsa ei paistnud, aga rebane Springfieldist oli ometi jalul. Perituult hiilis ta läbi padriku ja õnnetuseks juhtumisi otse haohuniku poole, kus ta nina ka kohe jäneselõhna haistis. Ta jäi silmapilguks seisma, siis roomas ta tasakesti lähemale ja arwas juba, et nüüd ema ja poeg täiesti tema lõksus on. Tuulekohin andis talle wõimalust, päris lähedale roomata, kuni ühe kuiwa lehe tasane krabin tema kobawa astumise all ema üles äratas. Kohe puudutas ta Lontkõrwa wurrusid, ja mõlemad oliwad täitsa wirged, kui waenlane parajasti kallale tahtis hüpata. Reinuwader ei olnud arwesse wõtnud, et jänestel jalad ka magades ikka hüppamiseks walmis on seatud; sest nagu nool pistisiwad nad minema, wihase maru-ilma kätte. Hüpates ei olnud rebane jänese-ema tabanud, aga ta kihutas talle suure hooga perra, nagu mõni auuahne hobune wõidujooksul, kuna Londu hoopis teise külge põgenes.

Jänese-ema jaoks oli ainult üks tee olemas, otse wastu tuult ja elu eest tuhat nelja jookstes, jõudis ta raasike maad ette, kuna ta risti läbi soo lõikas, mis rebast ei kandnud, ja oli warsti tiigi ääres.

Sulps, sulps, läks tee läbi kõrge, kohawa kõrkja, ning siis ühe hüppega sügawasse wette.

Tema kannul kargas ka rebane sisse; aga wesi oli reinuwaderi meelest ometi natuke liig jahe, ja sellepärast pööris ta tagasi.

Jänese-ema, kellel ainult üks tee oli walida, pööras pilliroost wälja lagedale weeie ja sõudis kõigest wäest, et teisele-poole kaldale jõuda; aga kange tuul oli wastu, lühikesed, jääkülmad lained löiwad laksudes üle tema pea kokku, ja wesi oli täis lumelobjakut, mis nagu jääminek tema tee kinni pani. Päästwa kalda tume joon näis ikka kaugemale ja kaugemale taganewat, ja kes wõis teada, kas rööwel rebane seal wastas ei olnud waritsemas.

Ta tõmbas kõrwad ligi pead, et nad tuult ei püüaks, ja kiirendas oma ujumist wastu maru ja weewoogu. Suure waewaga oli ta wiimaks teisepoole kalda lähedale kõrkja sisse jõudmas, kui suur ladem ujuwat lund ta tee kinni pani. Tuul lähedal kaldal liiwikul tegi kohutawat häält, mis nagu mõne näljase rebase hulumine kostis, ja rööwis weel wiimase jõuu ning julguse, ning tagasi kaugemale aeti waene laenetes wõitleja, enne kui ta end sest wastuwoogawast takistusest sai wabastada.

Küll sõudis ta jälle, kuid aeglaselt, ikka aeglasemalt, ja kui ta wiimaks ometi pilliroo warju jõudis, oliwad ta liikmed kanged, ta wiimane jõud otsas, ta wahwa, wäike süda hakkas raugema, ja talle oli ükskõik, kas rebane teda ootas, ehk mitte. Pilliroost jõudis ta weel õnnelikult läbi; aga keset salakawalat wäetkaswuderäga hakkas ta tuikuma; ta nõrgad tõuked ei wiinud teda enam kalda poole, ja jää, mis ta ümber kuhja kogus, tegi edasisaamise wõimataks. Kohmetanud liikmed ei kuulanud enam sõna, wäike ude metega kaetud nina ei tudisenud enam närwilikult siia ja sinna, ning igawesele unele kinni wajusiwad

tema truid, pruunid silmad. — Seal ei olnud enam rebast oma kiskja hammastega eel ootamas.

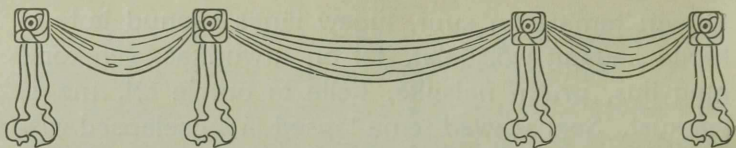
Lontkõrw oli waenlase esimese kallaletungimise eest põgenenud, aga niipea kui ta omast ehmatusest wähe toibus, jooksis ta tagasi, et kurjategijat kuidagi eksitada ja selwiisil oma ema aidata. Ta sai wanale rebasele jaole, kui see parajasti teisele-poole tiiki oli minemas, pettis ta ära kaugele kõrwale ja saatis ta werise peaga, mis ta okastraat-aia wahel oli saanud, oma teed. Siis tuli ta tiigi kaldale, otsis ja nuuskis ümberringi ja koputas; aga kõik ta otsimine oli asjata, kuskilt ei leidnud ta oma wäikest, armast ema. Ta ei saanud teda enam iial näha, ja keegi ei wõinud talle seletust anda, kuhu ta läinud; sest kadunu magas wiimast und oma sõbra süles, sügawa wee süles, kes oma saladusi ei awalda.

Waene, wäike ema! Tõsine kangelane oli ta olnud, kuid ainult üks neist lugemata tuhandatest, kes auu taga ei aja, waid kes oma wäikses maailmas, ihu ning hingejõudu kaalu peale pannes, tegewad on ja kuulsusetalt siit maailmast lahkuwad. Ta oli üks neist wahwadest wõitluses olemise eest, kelle liik iialgi otsa ei lõpe; sest liha tema lihast ja waim tema waimust oli Lontkõrw, temas elas ta edasi, ja tema läbi wiis ta oma tõuu kõrgemale järjele.

Londu elab weel praegu seal soos. Olifant suri weel selsamal talwel, ja hooletud, raiskuläinud järeltulejad lasksiwad soo tema okasaedadega metsa minna. Ühe ainsa aastaga muutus see läbitungimataks padrikuks, tõusiwad sinna uued puukesed ja kaswasiwad kibuwitsa-põõsad, ja katkenud, keerus aiatraadid siin ja seal oliwad nagu lugemata kindlused ning pelgupaigad, kuhu koerad ja rebased kallale ei julgenud kippuda. Ja seal elab Lontkõrw weel

tänagi; temast on suur, tugew jänes saanud ja ta ei karda kedagit wõistlejat, tal on arwurikas perekond ning ilus, pruun naisuke, kelle ta omale tõi, ma ei tea kust. Seal saavad tema lapsed ja lapselapsed wist weel palju aastaid elama, ja seal wõib neid päiksepaistelisel õhtutel näha ning tähele panna, kui nende signalisi tunnend ja neid õigesti mõistad tarwitada.

Punakoer.

Rudyard Kipling.

Selle jutu peategelaseks on Mogli, kes wäeti lapsena dshunglisse Waingunga kaldal sattub, kus teda üks hundipaar üles kaswatab. Must panter Baghira õpetab teda ronima, ujuma ja küttima; wana karu Balu tutwustab teda kõikide loomade jahi- ja tutwuse-huigetega, nii et nad kõik: elewant Hathi, hiiglamadu Kaa, kotkas Tshil ning hall hunt Akila talle oma sõpruse kingiwad. Ainult wana, lombakas tiiger Shier-Khan kiusab teda taga, sest et Mogli kord tema eest ära huntide juurde on pagenud. Tema õpemeistrite wastutusel wõetakse see inimese-poju wabade huntide, n. n. Sionie-karja hulka wastu; aga panter, kellel nende karjas häält ei ole, peab neile oma wärske jahisaagi, praegu mahamurtud sõnni wälja andma. Kui karja peamees Akila wiimaks nii wanaks ja kangeks on jäänud, et ta hüpates enam saaki ei taba, tahetakse ta, nagu huntidel kombeks, ära tappa. Mogli päästab ta elu, peab aga kirju tiigri Shier-Khani ja tema meelsete huntide tagakiusamisel dshungli maha jätma. Pärastpoole tuleb ta tagasi ja elab nüüd waba kütina Sionie-karja hulgas, lahutamata ühes oma nelja hundi-wennaga, kes temaga ühes koopas on üles kaswanud.

*

*

*

Mogli elus algas peale selle, kui dshungel küla oli ära häwatanud, kõige lõbusam aeg. Tal oli see rahustaw teadmine, et wõlg õiglaselt on tasutud, ning elas terve dshungliga heas sõpruses, sest et terve dshungel teda kartis. Mis ta oma rändamisel ühest paigast teise kuulis, nägi ehk tegi, olgu kas üksi ehk oma nelja kaaslaste seltsis, annaks wist ainet mitme jutu jaoks, mis niisama pikad saaksiwad kui see. Nii näituseks ei saa sa wist iialgi kuulda, kuidas ta hulluksläinud elewandile Manliast wastu juhtus ja tema eest pääses, kuna see kakskümmendkaks hārga, kes üheteistkümne kārutāie hōberahaga walitsuse warakambri poole teel oliwad, maha oli tapnud ja kõik need haljad rupiad liiwasse laiali pillanud. Ka mitte seda, kuidas ta põhjapool soodes öö otsa krokodil Dshakalaga tapelust pidas ja oma jahinoa wastu tema selgrood katki murdis, — ega ka, kuidas ta uue, pikema noa leidis, mis ühe metskuldist mahatapetud mehe kaelas rippus. Ei ka mitte, kuidas ta seda kultu taga ajas, ta maha lõi ja seega noa hinna tasus. Ma ei saa jutustada, kuidas ta suure nālja ajal karjakaupa ümberuitawate metsloomade keskele sattus ja peaaegu surnuks pitsitati — kuidas ta Hathit Waikiwat lõksu eest, kus ora maas oli, hoidis, ja kuidas ta päew peale selle ühte wāga kawalasti — peidetud leopardi lõksu sattus ja Hathi selle jämedad lagipuud tema pea kohal tükkideks tegi — kuidas ta soodes metsikuid pūhwililehmi lüpsis, kuidas — — mitte mitut, waid üht juttu peab korruga jutustama.

Hundi-isa ja hundi-ema suriwad. Mogli pani koopasuu ühe sinnatassitud puutüwikuga kinni ja laulis nende haua matuselaulu. Balu läks wanaks ja kangeks, ning isegi Baghira, kellel nārwid nagu teras, ja lihaksed nagu raud, paistis jahi peal pikalisem.

Akila hall karw muutus wanadusest piimawalgeks; tema küljekondid tuliwad nähtawale, ta kõndis, nagu oleks ta puust, ning Mogli tappis temale. Aga noored hundid, laiali-läinud Sionie-karja lapsed, kaswasiwad ja siginesiwad, ja kui neid ninameheta, kõrmejalgseid wiie-aastaseid umbes nelikümmend oli, käskis Akila, et nad kokku hoiaksiwad ja ühe ninamehe juhatusel all rändaksiwad, nagu see wabale hundisoole sünnis.

Mogli ei annud selles asjas mingit nõuu; ta ütles: „Ma olen kibedat puuwilja söönud ja tunnen puud, kus küljes ta kaswab. Aga kui Faoni poeg Fao (tema isa oli kuulus teeraade-leidja Akila walitsuse ajal), kes seaduse järgi õiguslik ninamees oli, oma õiguste eest wälja astus ja nad kätte wõitles, kui tähtede all jälle ensised hüüded ja endised laulud kõlasiwad, siis tuli ka Mogli nõuupidamise-kalju juurde, endiste mälestuste pärast. Ja niipea kui talle meelde tuli, häält tõsta ja kõnelda, ootas terve kari, kuni ta lõpetas, ning ta istus kaljul, Akila kõrwal, Faost ülemal. Need oliwad need päewad, mil jahiõnn õitses ja uni hea oli. Ükski wõõras ei julgenud sinna dshunglisse sisse tungida, mis Mogli rahwa — nii nimetasiwad nad seda karikonda — päralt oli, ning noored hundid läksiwad priskeks ja tugewaks, ning palju hundikutsikaid oli ülewaatusele tuua. Mogli wõttis igast ülewaatusest osa, sest ta mäletas selgesti seda ööd, mil must panter ühe alasti, pruuni inimese-pojukese koosoleku ette tõi, ja tuttaw hüüe: „Waatke hundid, waatke hoolsalt!“ liigutas ta südant imeliselt. Muidu wiibis ta enamasti kaugel dshunglites, uut nähes, puudutades, maitstes ja tundes.

Ükskord widewikul rändas ta mööda metsaradasid ja tõttas Akila poole, temale oinast, mis ta tapnud, poolt osa wiima — tema neli hunt sörkisiwad ta kan-

nul, wallatasiwad ja hullasiwad, kiskusiwad üksteise karwu ja rübelisiwad wahest maas, sest et elu nii ilus ja meel nii rõõmus oli — seal kuulis ta korraga kisa, millesarnast ta kurjaist Shier-Khani aegist enam ei olnud kuulnud. See oli see, mida nad dshünglis „Fialiks“ nimetawad, niisugune kriiskamise laadi hääl, nagu seda shakal laseb kuulda, kui ta tiigri taga jahil jookseb, wõi kui mõni suur saak teel on. Kui teie endile ette suudate kujutada häält, millest wiha, wõidu-rõõm, hirm, meeleheitmine ja pilkaw naer ühtlasi kostab, siis saate wäikse aime „Fialist“, mis kaugele üle Waingunga kajas, paisudes ja kahanedes, wan-kudes ja wärisedes. Neljal hundiwennal tõusiwad karwad püsti, ja nad hulusiwad. Mogli käsi aga rabas nuga, ja nagu kiwistanult jäi ta seisma.

„Ükski triibuline ei julgeks siin jahti pidada,“ ütles ta wiimaks.

„See ei ole eelküti kisa,“ hüüdis Hallwend. „See on suur tapmine. Kuula!“

Teistkordne kisa, pool nuuksudes, pool naerdes, nagu oleksiwad shakalil pehmed, inimlikud huuled. Seal tõmbas Mogli sügawasti hinge ja pani jooksuma, nõuupidamise-kalju poole, huntidest, kes ka sinna kokku tõttasiwad, ette jõudes. Fao ja Akila oliwad ülewel kalju peal, ja nende all, iga närw pingul, istusiwad teised. Emad noorte kutsikatega põgenesiwad pesadesse peitu; sest kui „Fial“ hüüab, ei sünni nõdrukestel väljas wiibida.

Alguses kuulsiwad nad ainult Waingunga kohinat pimedas ja õhtutuule sahinat puulatwus, kui korraga teiselt poolt jõge üks hunt huikas. See hunt ei olnud nende karjast. Need oliwad kõik kaljul koos. Huikamine muutus pikaks, meeleheitlikuks haukumiseks, ja „dole“, ütles ta, „dole, dole, dole!“ Mõne

minuti pärast kuulsiwad nad wäsinud jalgu kaljul, ja üks kõhn, weest-nõretaw hunt, külgede peal werised kriimud, esimene parem käpp lõhki ning suu wahune, tormas keset koosolejate ringi ja langes lõõtsutades Mogli jalge ette.

„Hea jaht? Kelle juhatuse all?“ küsis Fao tõsiselt.

„Hea jaht! Won-tolla olen ma,“ oli wastus.

Ta tahtis sellega öelda, et ta üks paigamehest-hunt on, kes oma ema-hundiga ja poegadega teistest lahku hoiab. Won-tolla tähendab „väljas-paikset“, niisugust, kes väljaspool iga karikonda elab. Kui ta hinge tõmbas, nägiwad nad, kuidas ta süda siiasinna peksis.

„Mis on liikwel?“ küsis Fao. Nii küsib terwe dshungel, kui ta „Fiali“ kuuleb.

„Dole, Dekkani dole, mõrtsuk punakoer! Nad tulewad lõunapoolt põhjapoole; Dekkan on tühi, ütlewad nad ja murrawad kõik maha, mis teel ette juhtub. Neli oli mul omakseid, kui see kuu noor oli, minu ema-hunt ja kolm poega. Karjamaal õpetas ta poegadele, kuidas murda, õpetas peitma ja luurama ja oinast kinni wõtma; nii teeme meie, kes me lagediku-mail elame. Keskööl kuulsin ma weel kõiki nelja jahiteel. Koidiku-tuule aal leidsin ma nad maas rohu sees kanged — neli, waba rahwas, neli oli neid, kui see kuu noor oli! Siis otsisin ma oma wereõigust ja leidsin doled.“

„Kui palju?“ küsis Mogli. Ja hundid urisesiwad kurgupõhjast.

„Ma ei tea. Kolm nendest tulewikus enam ei murra; aga pärast ajasiwad nad mind taga, nagu oinast kolme jala peal ajasiwad mind taga. Waadake siia, waba rahwas!“

Ta sirutas oma lõhkikistud ja tõmmupunase, ärakuiwanud werega kaetud esimese käpa välja. Hirmsad hambajäljed oliwad tal sügawal kõhu all, ja kõri oli marrastatud ja katki.

„Õige,“ ütles Akila ja tõusis üles liha juurest, mis Mogli talle toonud. Won-tolla kargas ahnelt sinna kallale.

„See ei pea teile kahjuks tulema,“ ütles ta alandlikult, kui ta esimene nälg oli kustutatud! „Andke mulle natuke jõudu, waba rahwas, ja ma tahan teiega ühes murda! Noorel-kuul oli minu pesa täis — nüüd on ta tühi ja weresüü ei ole veel kätte makstud.“

Fao kuulis ta hambaid wastu üht küljekonti rak-sawat ja urises kiitwalt.

„Neid lõualuid wõime meie tarwitada,“ ütles ta. „Kas doledel pojad ka kaasas oliwad?“

„Ei, ei. Punased jahilised kõik, täiskaswanud koerad nende karikonnast, suured ja tugewad.“

See tähendab, et doled, Dekkani punased rõöwkoerad wõitluse-teel väljas oliwad, ja hundid teadsiwad küll, et isegi tiiger oma wärske saagi dolede hooleks jätab. Nad murrawad keset dshunglisse sisse, ja kõik mis ette juhtub, tõmbawad nad maha ja kisuwad tükkideks. Küll ei ole nad nii suured ja mitte pooltki nii kawalad kui hunt; aga nad on kange jõuga, ja neid on palju. Alles siis näituseks, kui neid sada täis on, nimetawad doled endid karjaks, kuna nelikümmend hunti juba ilus kari on. Mogli oma rändamiseikäikudel oli kuni rohurikka Dekkani kõrge-maa piirideni jõudnud, ja tihti oli ta neid seal wõsastikus wäikste peidu-urgaste wahel, kus kartmatad doled pesitawad, magamas, mängimas ja endid sügamas näinud. Ta põlgas ja wihkas neid, sest et neil teine lõhn oli kui wabal rahwal, et nad koobastes

ei elanud, et neil karwad warwaste wahel kaswasiwad, kuna tema ja ta sõbrad puhtajalgsed oliwad. Aga ta teadis — Hathi oli talle seda öelnud — kui kole niisugune dolede jahisalk on. Isegi Hathi läheb nende eest kõrwale, ja nad tungiwad edasi, ning murrawad, kuhu nad lähewad, kuni nad kas ise on ära häwitatud, ehk jahisaak kehwaks jääb.

Akila tundis ka küllalt dolesid; rahuliselt ütles ta Moglile: „Parem on suures karjas surra, kui üksinda ja ilma juhatajata. See on hea jaht ja minu wiimne. Aga inimesed elawad kaua, ja sul, Wäike wend, on weel mõnigi öö ja mõnigi päew ees. Mine põhjapoole ja heida maha, ja kui mõni hunt peale dolede äramineku weel elama on jäänud, toob ta sulle sõnumit wõitlusest.“

„Ahaa,“ ütles Mogli päris tõsiselt, „pean mina soodesse rändama, wäikseid kalu püüdma ja puude otsas magama, wõi pean ma ahwisid appi paluma ja pähkleid paugutama, kuna wabad hundid siin all wõitlewad?“

„Siin on surmaga tegemist,“ ütles Akila. „Sa ei ole punasele mõrtsukale, dolele kunagi wastu juhtunud. Isegi triibuline — —

„Aoua! Aoua!“ hüüdis Mogli pilgates. „Ühe triibulise ahwi panin maha! Siis kuule: Minu isa oli hunt, minu ema oli hunt, ja üks wana hall hunt (kuulus tark ta just ei ole, aga kuluwalge on ta nüüd) oli mulle isaks ja emaks. Sellepärast ütlen ma“ — ta kõrgendas oma häält, — „ma ütlen: kui palju ja kunas ka doled tulewad, Moglil ja wabal rahwal saab selles wõitluses ainult üks nahk olema, ja ma ütlen: Sõnni nimel, kes mind wabaks ostis, sõnni nimel, kellega Baghira minu eest maksis, neil wanul päiwil, mida teie, selle karja rahwas enam ei mäleta, ma ütlen,

ja puud ning jõgi peawad seda kuulma ning meeles pidama, kui mina unustan — ma ütlen: See minu nuga siin peab wabale karjale hambaks olema, ja, ma arwan, mitte nüridaks hambaks! See on minu sõna, ja ma olen kõnelnud.“

„Sa ei tunne dolesid, inimene hundi-keeleaga,“ hüüdis Won-tolla. „Ma loodan, et ma neile ainult werewõla ära tasun, enne kui nad mind tükkideks kisuwad. Nad tungiwad pikkamisi edasi ja murrawad ümberkaudu mail kõik maha. Kahe päewa pärast aga saab mul jälle natuke jõudu olema; siis lähen ma välja, werewõlga tasuma. Teile aga, waba rahwas, annan ma nõuu, minge põhjapoole ja leppige wäheste toiduga, kuni doled ära on. Sest see jaht ei anna magada.“

„Kuulge ometi, kuulge, mis see paigamees pajatab!“ hüüdis Mogli naerdes. „Waba rahwas, meie pidawat põhjapoole minema, sisalikka ja rottisid jõekaldal püüdma, et aga Jumala pärast doledele wastu ei juhtuks! Dole laastagu meie jahimaad ära, kuna meie põhjapoole peitu poeme, kuni ta wiimaks heaks arwab, meile meie omandust tagasi anda. Ta on koer ja koeranahk weel pealegi, punane, kollase kõhualusega, ilma kodukohata, iga warbawahe karwane. Kuus ja kaheksa poega on tal korraga, nagu pisikesel, kargajal rotil, Tshikail. Tõepoolest jah, waba rahwas, meie peame ära jooksuma ja Põhja rahwa juures surnud weiste kontisid kerjama. Teie tunnete kõnekäänu: „Põhjas ussid, Lõunas täiad! Meie oleme see dshungel! Walige! Oh walige! See on hea jaht! Meie karjale — terwele karjale — pesadele ja poegadele, kodus ja väljas murdmisele; emahundile, kes põdralehma taga ajab, ja wäiksele hundikutsikale koopas — hea jaht — hea jaht!“

Hundikari wastas üheainsa sügawa haugatusega, mis läbi öö nagu murduwate puude ragin kostis. „Hea jaht!“ karjusiwad nad.“

„Jääge nende juurde,“ hüüdis Mogli oma neljale. „Meil tuleb iga hammast tarwis, Fao ja Akila peawad lahingu ette walmistama. Mina lähen ja tahan neid koeri lugeda.“

„See on sinu surm,“ karjus Won-tolla, end pooldi püsti ajades. „Mis suudab üks niisugune paljasnahk punakoera wastu. Isegi Triibuline — mõtle selle peale —“

„Sina oled väljaspaikne läbi ja läbi,“ hüüdis Mogli weel üleõla tagasi, „aga küll me räägime üksteisega, kui doled surnud on. Head jahti kõigile!“

„Metsikus ärewuses tormas ta minema, keset pilkase pimeduse sisse, waewalt tähele pannes, kuhu ta jala tõstis, ja loomulik tagajärg oli, et ta komistas ja nii pikk kui ta oli, Kaa suure sabakeeru sisse maha kukkus.“

Püton oli teeraa peal parajasti saaki waritsemas.

„Kssha!“ sisises Kaa pahaselt. „Kas see on dshungli komme nii hüpata ja trampida ja terwet ööjahti luhta ajada? pealegi, kui saaki nii rikkalikult tuleb!“

„Minu päralt on süü,“ ütles Mogli, end üles ajades. „Tõepoolest, sind, lai-pea, ma otsingi, ja iga-kord kui ma sind jälle trehwan, oled sa minu käe-warre jagu pikem ja laiem! Teist sinusarnast dsunglis ei ole, sina tark, wana, kange jõuuga, imeilus Kaa!“

„Nonoh, kuhupoole siis see rada sihib?“ Kaa hää l kõlas pehmemalt. „Kuu ei olnud weel täis, siis tuli üks inimese-pojuke, nuga käes, pillus mulle kiwa päha ja andis mulle halbu, wäikseid metskassi nimesid, sest et ma sihi peal lagedal magasin — —“

„Ja ülesnuhitud jahiloomad iga nelja tuule poole hirmutasid. — Jajah! ja Mogli oli jahi peal ja seesama lai-pea oli kurt mis kurt, ei kuulnud tema wilet, ega andnud teed wabaks neile, kes pidiwad tulema.“ Ja Mogli istus rahulikult tema läikiw-kirjude rõnglate wahele maha.

„Nüüd tuleb seesama inimese-pojuke magusate, kōdistawate sõnadega, sellesama wana lai-pea juurde, pajatab talle, et ta tark, kangejõuuga ja imeilus olewat, ning seesama wana lai-pea usub tema sõnu ja teeb talle oma rõngla sisse aset — nii — sellesamale kiwapilduwale inimese-pojukesele ja — kas sul on nüüd ka hea olla? Kas saaks sulle Baghira säherdust pehmet puhkepatja teha?“

Nagu harilikult oli Kaa enesest pehme, rippuwa kiige Moglile teinud. Poisike kobas pimedasse ja tõmbas teda tema pehmet turjapidi oma poole, kuni Kaa pea tema õlal puhkas, ning siis jutustas ta kõik, mis sel õöl dshunglis oli sündinud.

„Tark olen ma wast, aga kurt olen ma kindlasti,“ ütles Kaa, kui Mogli oma jutu lõpetas, „muidu oleksin ometi „Fiali“ kuulnud. Nüüd mõistan ka, miks rohusööjad nii rahutad oliwad. Kui palju neid dolesid peaks olema?“

„Ma ei ole neid weel näinud. Ma tulin kuuma-jalgselt sinu juurde. Sina oled Hathist wanem. Aga, oh Kaa — Mogli hirnus rõõmu pärast — saab hea jaht! Wähesed meie hulgast saawad tulewast noort kuud näha.“

„Kas sina ka selle töö juures kaasas oled? Mõtle järele, sa oled inimene; ja tuleta meelde, kes see karikond oli, kes sind enese hulgast wälja tõukas. Saagu hundikari koertega walmis kuis taht. Sina oled inimene.“

„Minewa aasta pähkled on selle aasta must muld,“ ütles Mogli; „aga minu maos on, et ma täna öösel ütlesin: „Ma olen hunt.“ Ma kutsun puid ja jõge tunnistajateks. Mina olen waba rahwa liige, kas kuuled, Kaa? olen nendega ühte nahka, kuni doled minema on aetud.“

„Waba rahwas!“ urises Kaa; „wabad wargad. Ka sina oled ennast sinna surma-sõlme sisse mässinud, surnud huntide mälestuse pärast! See ei ole hea jaht.“

„See on minu sõna, mis ma olen kõnelnud. Puud teawad seda, jõgi teab seda. Mitte enne, kui doled on ära aetud, ei tule see sõna minu juurde tagasi.“

„Ngssh! See muudab kõik teed-raad. Ma mõtlesin sind enesega kaasa wõtta põhjapoolsetele padurmaile, aga sõna — isegi ühe wäikse, alasti, karwadata inimese-pojukese sõna — on sõna. Noh, ja Mina, Kaa, ütlen —“

Mõtles enne järele, lai-pea, et sa ennast sinna surma-sõlme sisse ei seo. Mul ei ole sinu sõna tarwis, sest ma tean — —“

„Hea küll,“ ütles Kaa. „Ma ei hakka sõna andma; aga mis mõte on sul maos, mis sa tahad teha, kui doled tulewad?“

„Nad peawad läbi Waingunga ujuma. Ma mõtlesin neile seal madalais wetes noaga kallale tungida, waba rahwas karjana minu kannul, ja nii torgates ning tõugates nad periwett alla pöördä, ehk nende kurku weidi jahutada.“

„Dole ei pööra ümber, ja tema kurk on kuum,“ ütles Kaa. „Kui see jaht mööda on, ei jää enam inimese- ega hundi-poega üle, ainult kuiwad kondid.“

„Alala! Kui sureme, siis sureme. Sellest saab

kõige ilusam jaht. Aga minu magu on noor, ja ma olen alles wähe wihmaaegu näinud. Ma ei ole tark, ega ka suure jõuga. Kas sa ei tea paremat plaani, Kaa?”

„Ma olen sada ja weel sada wihma-aga näinud. Enne weel kui Hathile piimahambad tuliwad, oli minu jälgrada juba suur liiwa sees. Alg-muna nimel! ma olen paljuist puudest wanem, ja mis dshungel teinud, kõike olen ma näinud.“

„Aga see on uus jaht,“ ütles Mogli. „Ei ial ennemalt ole dole meile teele ette tulnud.“

„Mis on — oli juba. Mis saab, ei ole muud midagi, kui ununud aasta, mis tagasi tuleb. — Ole wagusi pikali, kuni mina neid omi aastaid loen.“

Ühe pika tunni lamas Mogli oma noaga mändides, Kaa rõnglate wahel, kuna see, pea liikumata wastu maad, kõige üle järele mõtles, mis ta näinud ja tundnud sest päewast saadik, mil ta munast wälja tuli. Walgus näis pikkamisi tema silmadest kaduwat, kuni need nagu tuhmid opalid paistsiwad, ja aegajalt tsuskas ta peaga lühidalt ja kangelt paremale ja pahe-male poole, nagu peaks ta unes jahti. Mogli hakkas uniseks jääma, jäi juba tasakesti tukkuma; ta teadis, et enne wõitlust midagi nii tähtis ei ole, kui uni, ja harjunud kombel wõis ta teda igal ajal, ööl kui päewal, kutsuda.

Äkki tundis ta Kaad enese all suuremaks ja laiemaks paisuwat. Püton ajas end täis niisuguse sisinaga, nagu tõmmataks mõõka terastupest wälja.

„Ma olen kõiki neid surnud aasta-aegasid näinud,“ ütles Kaa wiimaks, „ja neid suuri puid ning wanu elewantisid ja kaljusid, mis paljad ja terawtipulised oliwad, enne kui sammal neid kattis. Inimese-laps, oled sa weel elus?“

„Kuu tõusis alles hilja-aegu,“ ütles Mogli. „Ma ei mõista -- —“

„Hssh! Ma olen jälle Kaa! Ma teadsin, — see oli ainult lühike aeg. Nüüd lähme jõele, ja ma näitan sulle, mis dolede wastu peab sündima.“

Noolesirgelt pööras ta Waingunga peaharu poole, ja weidi ülewalpool rahujärwe, mis rahukaljut warjab, sulpsas ta wette sisse, Mogli niisama, tema külje kõrwale.

„Ei, ära sina uju, mina olen kärmem. Minu selga, Wäike wend!“

Mogli wõttis pahema käega Kaa turja ümbert kinni, toetas parema käega kõwasti wastu keha ja sirutas jalad wälja. Siis ujus Kaa wastu woogu, nagu seda ainult tema wõis; tõkestatud wee walgelt-wahutawad lained ümbritsesiwad Mogli turja nagu käher, walge kaelus, ja jalad tantsisiwad tal siia-sinna kobrutawa wee käes, kust pütoni hiiglakeha nagu nool läbi lõikas.

Ümbes penikoorem*) maad ülewalpool rahukaljut surwetakse Waingunga kaheksakümne kuni saja jala kõrguse, ahtakese marmorilõhestiku wahele, ja nagu weskitammist alla tormab seal kohisew wesi üle kiwirägastiku oma teed edasi. Aga mis hoolis Mogli weest — ühtki wett maailmas ei oleks ta silmapilkugi kartnud. Ta silmitses lõhestikku mõlemist küljest ja nuuskis wastumeelselt, sest kibe-hapukas hais nagu mõne suure sipelgapesa lõhn kange palawa ajal tungis talle ninasse. Instinktiwiliselt hoidis ta end wee alla, ainult pead hingamiseks wälja jättes. Kaa heitis end ankrusse, saba kahes keerus ühe wettewajunud

*) Inglise penikoorem.

kaljurahnu ümber lüües ja Moglit ühe oma rõngla sees kinni hoides, kuna wesi wahutades sealt mööda tormas.

„See siin on surmapaik,“ ütles poisike, „mispärast oleme meie siia tulnud?“

„Nad magawad,“ ütles Kaa. „Hathi ei tagane Triibulise eest; aga Hathi ja Triibuline üheskoos taganewad dolede eest; ja dole, üteldakse, ei tagane millegi eest. Ning to wäike rahwas kaljudelt, kelle eest taganeb see? Ütle mulle, sina dshunglite üle walitseja, kes walitseb dshunglite üle?“

„Need,“ sosistas Mogli. See siin on surmapaik. Lähme ära.“

„Ei, wõid aga küll sinna poole waadata, sest nad magawad. Niisama on täna, nagu siis, kui ma weel sinu käewarre pikkune ei olnud.“

Waingunga-kitsastiku lõhenenud ja purunenud kaljud oliwad dshungli algusest saadik wäikse kaljurahwa päralt — Wirkade, wihaste, mustade India metsmesilaste päralt, ja — Mogli teadis küll — kõik tee-raad ja jäljed ümberringi pöörsiwad juba poole penikoorma kauguses siit mailt ära kõrwale.

Aastasadandeid oli wäike rahwas siin kaljude wahel kärgesid ehitanud ja ühest praost teise peret heitnud. Walge marmor oli lapiline kuiwanud meest, ja nende kärjed, suured, sügawad ja mustad, oliwad pimedate, seesmiste koobaste sisse ehitatud, ning ei keegi inimene, ega loom, ei tuli, ega wesi polnud neisse weel iial puutunud. Lõhestiku seinad mõlemil pool oliwad nagu läkiwate, mustade sameti-kardinatega kaetud, ja Mogli süda langes, kui ta sinna poole waatas; sest need oliwad need miljonid uinuwad mesilased. Kalju pale-nägu oli nagu äralöödud tom-pudega, pärgadega ja asjadega, mis nagu kõdunenud,

purunenud puukännud wälja nägiwad — läinud aastate wanade kärgedega — wõi uute, tuulewarjulise lõhestiku wahela ehitatud linnadega — ja määratu hulk seenetanud, kõdunenud räbu oli alla weerenud ja puude ning mööda kalju seinu ülesroniwide wäät-kaswude wahela ripwele jäänud. Mogli kuulatas ja kuulis enam kui ükskord raskete meekärgede libisemist ja mütsumist, kuidas nad ümber langesiwad, wõi kuhugile pimedasse kalleriisse alla kukkusiwad, ning siis metsikute tiiwalöökide pörinat ja mahasandanud mee ühetoonilist, pikaldast tripp—tripp—tripp, kuna ta allapoole nõrgudes wiimaks mõne wälimise lademiku wõi serwa peale langes ja laisalt alla puu-okstele tilkus. Seal, ühelt pool jõge oli üks wäike, waewalt wiie jala laiune kalda-nõlw, kus peal luge-mata aastate räbu ja jätised kõrgesse kuhja oliwad kogunenud. Seal oli surnud mesilasi, leskesid, kui-wanud meekärgi, meehimuliste ööliblikate ja putukate tiiwu, kõik ühes kuhjas, peene, pehme-musta tolmu, lademetes jaoks. Juba see kange, kibe lõhn peletas kõik eemale, kellel tiiwu ei olnud, ehk kes teadis, mis wäike rahwas tähendab.

Kaa liikus jälle wastuwett ülespoole, kuni ühe liiwa-leetenil lõhestiku otsal.

„Siin on wiimase aasta saagi jätised,“ ütles ta.
„Waata.“

Liiwa peal maas oliwad mõned noorte metskit-sede ning ühe pühwli luukered. Mogli wõis näha, et ei hunt, ega shakal neid luid polnud puudutanud, mis puhtaks ära oliwad kooritud.

„Nad on üle piiri tulnud,“ sosistas Mogli. „Ja wäike rahwas murdis nad maha. Lähme ära, enne kui nad ärkawad!“

„Nad ei ärka enne koitu,“ ütles Kaa. „Nüüd tahan ma sulle jutustada:

„Palju, palju vihma-aegasid tagasi tuli üks taga-aetud oinas lõunapoolt siia. Ta ei tundnud dshunglid, ja hundikari oli tal kannul. Hirmu pärast meeletu, hüppas ta siit kaldalt alla, ja wihane hundikari tormas jälgimööda pimesi järele. Päike seisis kõrgel, ning wäike rahwas oli wäga arwurikas ja wäga wihane. Paljud hundikarja hulgast katsusiwad Waingunga lainsesse hüpata, aga nad oliwad surnud, enne kui nad wette jõudsiwad. Need, kes ei hüpanud, suriwad niisama ülewal kaljude wahel. Aga oinas jäi elusse.“

„Mil wiisil?“

„Sest et ta kõige enne tuli, elu eest jooksis — alla hüppas, juba jões oli, enne kui wäike rahwas seda õieti märkas ja üles tõusis, teda murdma. Hundikari aga, kes talle järele kihutas, ei pääsenud enam wäikse rahwa eest, keda oina sammude müdin üles oli wirgutanud.“

„Oinas jäi elama?“ küsis Mogli järelemõtlikult.

„Wähemalt siis ei surnud ta, ehk tal alla hüpatas küll kedagit suure kerega ja tugewa jõuga ootajat ees ei olnud, kes ta wee peal oleks hoidnud, nagu keegi teataw, wana, raswaläinud, kurt, kollane lai-pea kellegile teatawale inimese-lapsele seda teeks — jah muidugi — ja kui ka kõik Dekkani doled tal kannul oleksiwad! Mis on sinu maos?“

Kaa pea tuges Mogli märjal õlal, tema keel wäris selle kõrwa juures. Järgnes pikk waikus — siis sosistas Mogli:

„Ta käseb surma habemest kaksata; aga — Kaa, sa oled tõepoolest targem kui terwe dshungel.“

„Seda on juba paljud öelnud. Kae nüüd, kui doled sulle järele tuleksiwad — —“

„Seda nad teewad! Hoo! Huh! Mul on palju wäikseid okkaid keele all, mis nende nahasse peawad pistma.“

„Kui nad sulle järele tulewad, kuumalt ja pimesi, silmaga ainult sinu õlasid ahmitsedes, siis saawad need, kes seal ülewal ei sure, wette hüppama, siin, wõi edasi allpool; sest wäike rahwas saab üles tõusma ja neid oma alla matma. Noh, ja Waingunga on näljane wesi, ja neil ei ole Kaad, neid hoidmas; — ja kes elusse jääwad, ujuwad alla, madalate wete poole Sionie-laagrite lähedal, ja seal wõib siis hundi-kari neile kõrisse hakata.“

„Ahai! Eowawa! Paremad ei wõi olla, kuni wihmad tulewad kuiwail aasta-aegil. Jääb ainult weel natuke jooksta ja hüpata. Küll ma juba tean, kuidas ma neid õritan, et nad mul kõik kannul on.“

„Kas oled kaljut sinu pea kohal maa poolt küljest waadelnud?“

„Ei, tõepoolest — seda ma unustasin —“

„Mine siis ja waata. On kõik porsunud pind, täis lõhesid ja auka. Astud sa oma kohmakate jalgadega üheainsa ettewaatomata sammu, siis on jaht mööda. Waata, ma jätan sind siia, ja ainult sinu pärast tahan ma huntidele sõna wiia, et nad dolesid teaksiwad leida. Mis minusse puutub, siis ei ole mina kellegi hundiga ühte nahka.“

Kui Kaale mõni tutwus ei meeldinud, siis wõis ta wastikumaks minna, kui ükski teine dshungli elanik, wälja arwatud wast, Baghira. Ta ujus perijõge alla, peatas kalju kohal ja leidis Fao ning Akila ööhääli kuulatamas.

„Hussh, koerad,“ ütles Kaa nagu mööda minnes, „doled saawad perijõge alla tulema. Kui te ei karda, wõite neile madalais wetes kallale asuda.“

„Millal nad tulewad?“ küsis Fao. „Ja kus on minu inimese-poju?“ küsis Akila.

„Nad tulewad, kui nad tulewad,“ wastas Kaa. „Oota ja waata. Ja mis sinu inimese-pojusse puutub, kellelt sa sõna oled võtnud ja nii surmale otse suhu pannud, sinu inimese-poju on minu juures, ja kui ta weel surnud ei ole, siis ei ole see sinu süü, sina pleekinud koer! Oota siin dolede tulekut ja ole rõõmus, et see inimese-poju ja mina sinu poole hoiame.“

Nagu nool ujus Kaa jälle wastuwett üles, heitis end keset lõhestiku wahele ankrusse ning waatas kõrgele kaljuderea poole. Warsti nägi ta Mogli pead wastu tähtis-taewast üles kerkiwat, üks wis—s läks läbi õhu, ning suure plumpsakuga lendas üks raske keha alla wette. Järgmisel silmapilgul oli see keha Kaa kaisus paigal.

„See ei ole just lõbus jahihüpe öösel,“ ütles Mogli rahuliselt. „Kakskord nii kõrgelt olen ma lusti pärast hüpanud. Aga to on halb koht seal ülewal — madal wõsastik ja augud, mis sügawale lähewad, kõik täis wäikest rahwast. Paksud kiwid panin ma üksühe peale, kolme augu kaldale. Need tõukan ma jooksu peal jalgega alla, ja siis saab wäike rahwas wihaselt minu taga üles tõusma.“

„See on inimese-kawalus,“ ütles Kaa. „Sa oled tark; aga wäike rahwas on alati wäga wihane.“

„Ei, hämarikus puhkawad kõik tiiwad, kaugel ja lähedal, weidi aega. Hämarikus tahan doledega mängida; sest päewa-ajal on dole parem kütt. Nüüd ajab ta Won-tolla werejälgi taga.“

„Tshil ei lahku surnud härjast, ega doled werejalgist,“ ütles Kaa.

„Küll ma teen talle wärsked werejäljed — tema oma werest — ja annan talle räppu õgida. Kas tahad siia jääda, Kaa, kuni ma oma doledega tulen?“

„Muidugi, aga kui nad sind maha murravad, ehk wäike rahwas sind surmab, enne, kui sa alla jõkke saad hüpata?“

„Kui homme tuleb, siis peame homme jahti,“ ütles Mogli, üht dshungli kõnekäänu tarwitades, „ja — kui ma surnud olen, on weel wara küllalt, mulle surmalaulu laulda. Head jahti, Kaa!“

Ta wabastas oma käewarre pütoni turja ümbert ja ujus lõhestikus nagu lauatuukk wastu wett üles, tüüris kauge kalda poole, kus ta madalat wett leidis, ja naeris selgest õnnetundmusest. Midagi, nagu ta ise ütles, ei armastanud Mogli nii wäga, kui „surma habetpidi tõmmata“ ja dshunglile näidata, et tema see ülemwalitseja on. Balu abil oli ta üksikult-seiswate puude otsast tihti mesilastepesasid alla toonud ja teadis, et wäike rahwas mets-küüslaugu lõhna ei kannata. Ta korjas kimbu neid, sidus nad puuniinega kokku ja asus siis Won-tolla werejalgile, mis umbes wiis penikoormat kaugele lõunapoole laagrite juurde wiisiwad. Mogli silmitses puid kõrvalt ja raputas pead.

„Konn Mogli olen ma olnud,“ ütles ta iseene-sele, „hunt Mogli olen ma, nagu ma ütlesin. Nüüd saan ma ahw Mogli olema, enne kui ma oinas Mogliks saan. Wiimaks aga olen ma inimene Mogli! Hoo!“ sealjuures laskis ta pöidla üle oma kaheteist-kümne tolli pikkuse noatera libiseda.

Won-tolla tumedad werepleki-jäljed wiisiwad läbi metsa, mis põhja-hommikupoole ulatades, esite tihe, põline laan oli, siis aga, paar penikoormat mesilastekaljudest eemal, kord-korralt harwemaks hakkas minema. Wiimase puu juurest, kuni mesilaste-kal-

jude wōsastikuni oli lage maa, kuhu waewalt mõni hunt end oleks suutnud ära peita. Mogli sörkis puude all edasi ja tunnistas kauguse-mõõtu ühelt okstelt teise, ronis wahete-wahel mõne puu otsa ja hüppas katseks oksalt oksale ikka järgmise puu otsa, kuni lagedale wälja jõudis, ning seda uuris ta siis küll terve tunni õige hoolsalt. Lõpuks pööris ta ümber, asus jälle Won-tolla jälgile, seal, kus ta nad maha jätnud, ronis ühe puu otsa, millel, umbes kaheksa jalga maast kõrgel, üks oks kaugele wälja ulatas, riputas oma küüslaugu-puntrakese julge koha peale, istus siis rahulikult maha ja hakkas wastu jalatalda nuga ihkuma.

Weidi aega enne keskpäewa, kui päike kangesti kõrwetas, kuulis ta jalgade-müdinat ja tundis dolede wastikut haisu, kes kangekaelselt ja halastamata!t Won-tolla jälgi taga ajades, sinna poole teel oliwad. Ülewalt waadates paistis punakoer pool wäiksem hundist, aga Mogli teadis, kui kõwad tema jalad ja lõualuud on. Ta silmitses ninamehe terawat, punakaspruuni pead, kes jälgi nuuskis, ja teretas teda, „head jahti“ soowides.

Loom waatas üles, ja kaaslased tema kannul jäiwad peatama; terve trobikond punakoeri allarippuwate sabadega, raskete õlgadega, nõrkade puusadega ja weriste ninadega. Doled on harilikult waikiw rahwas, ja elukombeid neil ei ole, isegi nende eneste Dekkanis mitte. Täis kakssada pidi neid alla kokku kogunud olema, ja Mogli wõis näha, et ninamehed näljaselt Won-tolla jälgi nuuskisiwad ja karja edasi tahtsiwad wiia. Seda ei tohtinud olla; muidu jõuaksiwad nad weel päisel päewal laagrite juurde, ja Mogli tahtis nad siin oma puu all kuni widewikuni kinni pidada.

„Kes teid lubas, siia tulla?“ küsis Mogli.

„Kõik dshunglid on meie dshunglid,“ oli wastus, ja dole, kes seda andis, näitas oma walgeid hambaid. Mogli wahtis naeratades alla ja: „Tshitter—tshatter—tshikais!“ kädistas ta, karwapealt nagu Dekkani kargaja-rott — see pidi tähendama, et doled paremad ei ole kui tshikaid. Koerakari kogus ümber puu kokku, ning ninamees haukus käredesti ja sõimas Moglit ahwiks. Wastuseks kõlgutas Mogli oma paljast jalga ja liigutas karwadeta warbaid, otse ninamehe pea kohal. Sellest oli küllalt ja enam kui küllalt, et koerakarja tulisele wihale äritada. Need, kellel karwased warbawahed on, ei taha, et neile seda meelde tuletatakse. Mogli tõmbas jala tagasi, kui ninamees üles kargas, ja hüüdis hellalt: „Koer, punane kutsikas! Mine Dekkanisse tagasi ja õgi sisalikkusid! Mine oma wenna, tshikai juurde. Koer, punane koer! Karwad on tal iga warba wahel!“ Ta liigutas jälle oma warbaid.

„Tule alla, enne kui me sind surnuks näljutame, sina alasti ahw!“ möiras terwe koerakari, ja seda Mogli tahtiski. Ta heitis wälja-ulatawa oksa peale pikali, pani pale wastu puukoort, jättis parema käe wabaks ja pidas doledele wiiminutilise kõne selle üle, mis ta nendest teadis, nende wiisidest ja kommetest, nende ema-koertest ja nende poegadest. Ükski keel maailmas ei ole nii kihwtine ja haawaw, kui dshungli-rahwa oma, kui ta pilkab ehk oma põlastust awaldab. Mõtled sa selle üle järele, siis leiad, et see nii peab olema. Nagu Mogli juba Kaale oli öelnud, tal oli palju wäikseid okkaid keele all, ja pikkamisi, külmawereliselt, äritas ta doled esmalt urinale, urinalt hulumisele, hulumiselt kähisewale, wahutawale hullustusele. Nad katsusiwad küll ka wastu

sõimata, aga niisama hästi oleks mõni pime koerakene omas vihas wõinud katsuda, Kaa meelerahu rikkuda. Ning kõik see aeg hoidis Mogli käe oma külje kõrwal rusikas, walmis teoks, ja jalad ümber oksa. Suur, punakaspruun ninamees oli mitu korda kõrgele üles karanud, aga Mogli ei tahtnud wast kogemata tühja tabada; wiimaks kihutas wiha looma seitsme- kuni kaheksajala-kõrgusele, ülejõuu hüppele. Nagu luurawa mao pea puu otsast, kargas Mogli käsi ette, krapsti dole turjast kinni, ja oks raksus kakekordse koorma all, nii et Mogli pea-aegu alla oleks lennanud. Aga ta ei lasknud lahti, ja toll-tollilt winnas ta looma, kes nagu uppunud shakal alla riples, oksa peale üles, tõmbas pahema käega noa, ja krapsti, lõikas ta punase, karwase saõa ära ning kukutas dole jälle alla maha. Enam ei tarwitsenud ta teha. Doled ei läinud nüüd enam paigast, enne kui nad Mogli murdnud, ehk Mogli neid. Ta nägi neid ringi maha istuwat, nende kintsusid wärisewat, mis werist kättemaksmist tõotas; tema aga ronis ühe ülema oksa peale, seadis end mõnusalt seljakile ja — uinus magama.

Kolme kuni nelja tunni pärast ärkas ta üles ja luges karja. Kõik oliwad seal, waikiwad, kangekaelsed, janused, silmad nagu teras. Päike hakkas weerema, poole tunni pärast saaks wäike kalju-rahwas töö seisma jätma, ja, nagu te teate, widewikus ei wõitle dole hästi.

„Säherdusi walwsaid wahtisi oli mulle waewalt tarwis,“ hüüdis ta end oksale istu ajades, „aga ma tasun teile selle heateo ära. Teie olete tõsised doled, aga mulle näitab, et teie liig üheteise sarnased olete. Sellepärast ei anna ma paksule sisalikuõgijale ta saba

mitte tagasi. Kas see ei tee sulle headmeelt, punakoer?“

„Mina ise kisun su mao lõhki!“ hulus ninamees, hammastega puud järades.

„Aga mõelge ometi järele, targad Dekkani rotid, nüüd tuleb mõni pesatäis väikseid, sabadeta, punaseid koeri, hoo! hoo! punaste, punaste sukkadega, mis walutawad, kui liiw kuum on. Mine koju, kuuluta kõigile, et üks ahw seda on toime pannud. Sa ei taha? Tule siis minuga kaasa, ma teen sind targaks.“

Nagu ahw hüppas ta teise puu otsa ja sealt edasi ning ikka edasi puust puusse, ning samm-sammult, ülestõstetud peadega ja näljaste silmadega saatis teda koerakari all. Wahetewahel tegi Mogli nii, nagu tahaks ta kukkuda; siis kargasid nad rüsin, üksteise üle komistades, kõik kohale, teda wastu wõtma. Oli iseäralik pilt: poiss noaga, mis läbi okste libisewate õhtukiirte käes wälkus, ja all waikiw koerakari, weerewa päikse kumas punaselt-leekiwate sabadega, mis ühes-hulgas teda saatis. Wiimse puu otsa jõudes wõttis ta küüslaugu kimbu ja hõõrus end sellega hoolsasti üleni ära. Doled hulusiwad wihaselt: „Sa hundi-keelega ahw, tahad sa oma lõhna wõltsida? Meie eest sa ometi ei pääse, enne kui elu annad!“

„Säh, wõta oma saba tagasi,“ hüüdis Mogli, seda alla wisates. Koerakari taganes werehaisu eest natuke eemale. „Ja nüüd — tulge mulle järele, surma!“

Nagu wälk libises ta puu otsast alla ja lendas nagu tuul oma paljaste jalgadega mesilaste-kaljude poole, enne kui doled sest õieti arugi saiwad. Järgnes hirmus hulumine; siis paniwad nad talle järele, lühikesel nelja-sammul, mis kaua kestes, wiimaks

kõik, mis elawat ees, maha ajab. Mogli teadis, et nende jookss ometi palju pikaldasem on kui huntide oma, muidu ei oleks ta kahe penikoorma pikust teed nii lähedal nende ees julgenud alata. Nad olivad kindlad, et poiss wiimaks ometi nende saagiks langeb, ja tema jälle oli kindel, et tahtmise järgi nendega wõib mängida. Tal tuli neid ainult kuumas wihahoos enese taga kinni pidada, et nad wiimaks tagasi ei pööraks. Ta jooksis joonelt, kärmelt ja kergelt, nagu wedrutades, sabata ninamees waewalt wiis meetrit tema taga, ja kari, üle poole penikoorma laiali, werehimus meeletu ja pime, nende kannul. Kuulmise abil pidas ta end neist alati ühesuguses kauguses ja hoidis jõudu üle mesilaste-kaljude hüppamiseks.

Wäike rahwas oli hämariku algusest saadik magamas, sest nüüd ei olnud hilja-õitswate lilled aeg; aga kui Mogli esimesed sammud õõnsalt wastu õõnestatud pinda kõmasiwad, kuulis ta häält, nagu sumiseks terve maa. Siis tormas ta, nagu ta weel iial oma elus polnud tormanud, tõukas jalaga ühe — kaks — kolm kiwihunikut pimedatesse, kibe-hapukalt lõhnawatesse aukudesse, kuulis mühinat, mis nagu maa-alune mere kohin kostis, nägi silmanurgast, kuidas ilm tema taga pimedaks läks — nägi sügawal all Waingungat — ja laia, nagu teemant, läikiwat pead; hüppas kõigest jõuust ettepoole, nägi weel hüpates, kuidas dole tema õla järele õhku ahmas, ja jõudis, jalad ees — hingetult ja wõidurõõmus — alla jõkke, kus ta julge oli. Mitte ainust pistet ei olnud ta ihu peal; küüslaugu lõhn oli wäikse rahwa just need wähesed silmapilgud tagasi hoidnud, mis tal nende kaljudest ülesaamiseks tarwis läks. Kui ta jälle wee peale tõusis, toetas teda Kaa keha — ja

kaljurahnudelt nagu tinalood otse alla kukutasiwad endid suured tombud, pealtnäha nagu suured mesilastekägarad, ja niipea kui niisugune tomp wette puutus, lendasiwad mesilased üles, ja keerledes ujus jällegi ühe dole keha allapoole. Ülemal kuuldi lühedaid, wihaseid karjatusi, mis nagu kõuekõmina all lämbusiwad. Palju dolesid oli ka aukudesse kukkunud, mis maa alla koobastesse wiisiwad, rabelesiwad, ähkisiwad ja lämbusiwad ümberlangewate meekärgede all — kaneti nende surnud kehad mesilasewoogudest, mis nende all üles tõusiwad, jälle üles — paisati kuskilt jõepoolsest koopasuust välja ja weeresiwad alla, räbuhunikute otsa. Mõned oliwad liig lühedalt hüpanud, jäiwad rawade-waheliste puude ja wäätkaswude wahele kinni, ja mesilased katsiwad neid peast jaluni.

Aga suurem hulk, pistete läbi pööraseks tehtud, oli jökke hüpanud, ning — nagu Kaa ütles — Waingunga oli näljane wesi.

Kaa hoidis Moglit kinni, kuni poisike hinge tagasi sai.

„Meie ei tohi siia jääda,“ ütles ta siis. „Wäike rahwas on kõik tiiwul. Tule!“

Madalalt ujudes, ja, nii tihti kui wõimalik, wee alla kastes, sõudis Mogli perijõge alla, nuga käes.

„Aegamööda, aegamööda!“ ütles Kaa. „Üks hammas ei saa sadandeid tappa, ehk olgu siis mõne kobra hammas. Palju dolesid hüppas wette, kui nad wäikest rahwast üles tõusmas nägiwad, ja need on wigata.“

„Nii siis seda enam tööd minu noale. Hei! Kuidas wäike rahwas aga järele kipub!“ Mogli kastis jälle wee alla. Kõik weepind oli wihaseid, metsikult-sumisewaid mesilasi täis, kes kõike, mis ette juhtus, nõelasiwad.

„Waikimine ei ole weel kellegile kahju toonud,“ ütles Kaa — ükski okas, ega nõel ei suutnud tema nahast läbi tungida. „Ja sul on pikk öö jahipidamiseks ees. Kuule, kuis nad huluwad.“

Peaaegu pool karja oli märganud, kuhu lõksu nende eelmised langesiwad. Nad pöörsiwad kõrwale ja kukutasiwad endid sealt, kus lõhestiku-kallas kõige äkisem, alla wette. Nende wihakisa ja ähwardused „ahwi“ wastu, kes neid seesugusesse häbisse saatnud, segas end piinatute hulgumisega wäikse rahwa nõelte all. Kuiwalmaal oli surm kindel, seda teadis iga dole. Hundikari kisti periwoogu alla, edasi, ikka edasi, rahu-järwe kaljudele wastu, aga isegi sinna lendas wäike rahwas neile järele ja sundis nad kaldalt jälle wette tagasi. Mogli kuulis, kuidas sabata, ninamees oma rahwale käskusid jagas; ühte hoida ja ei kellegile Sionie-hundile armu anda! Aga kuulamine oleks ajaraiskamine olnud.

„Keegi meie taga tapab pimedas,“ ähkis üks dole. „Wesi on siin werine.“

Mogli ujus enamasti allwee edasi, nagu nastik, krapsas mõnest riplewast dolest wee all kinni — tumedad, õlised ringid ilmusiwad rahujärwe pinnale, tõusis dole keha peale-wee ja pööris end hääletalt külile. Doled katsusiwad ümber pöördä, aga weewool kiskus nad edasi, ja wäike rahwas keerles nende peade ja kõrwade ümber, ning ikka sügawamalt ja waljumalt läbi kaswawa pimeduse kostis Sionie-huntide: „Kes seal on?“ Jälle sulpsas Mogli allawee, ja jällegi wajus üks dole ja kerkis surnult weepinnale, ning jällegi tõusis dolede tagatipus kisa: „Parem oleks kuiwale wälja minna!“ Ühed hüüdsiwad ninamehele, ta wiigu nad Dekkanisse tagasi, teised ähwardasiwad Moglile surma.

„Iga dole tuleb kahe maoga ja mitme häälega,“ ütles Kaa. „Täitku nüüd sinu wennad seal all oma kohust. Wäike rahwas pöörab ümber ja tahab mägada ja mina ka. Mina huntisid ei awita.“

Üks hunt hilpas piku kallast edasi, kolme jala peal, hüppas üles ja alla, tegi küüru ja wehkis jalgadega õhus, nagu peaks ta oma poegadega mängu. See oli paigamees Won-tolla, ja ta ei öelnud sõnagi, aga ta mängis oma koledat mängu dolede külje kõrwal edasi. Need aga oliwad kaua wees olnud, uju-siwad waewaga, nahk oli neil läbiligunenud ja raske, nende karwased sabad wedasiwad endid [nagu wet-tinud käsnad taga järele — nii roidunud ja wäsinud oliwad nad, et isegi nemad waikides ja tuhmilt sellele wälkuwale silmapaarile otsa wahtisiwad, mis nendega kõrwuti kaldal edasi liikus.

„See ei ole hea jaht,“ ütles wiimaks üks dole.

„Head jahti!“ ütles Mogli, kes wee alt julgelt looma kõrwale wälja ilmus ja noa talle õlade wahel tõukas, sügawale sisse, et surmakorinat ei oleks.

„Kas sina seal oled, inimese-poju?“ hüüdis Won-tolla kaldalt.

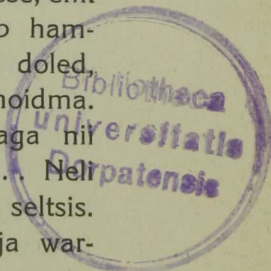
„Küsi surnudelt, wäljaspaikne,“ wastas Mogli. „Kas ei tulnud neid perijõge alla? Ma täitsin nende koera-lõuad rüwe-rabaga, tembutasin neid päisel päewa-ajal, ning nende ninamees kaotas saba — aga on weel mõningad sinu jaoks üle jäänud — kuhu pean ma ajama?“

„Ma ootan,“ ütles Won-tolla. „Pikk öö on weel ees, ja küll ma wahin terawasti.“

Lähemale, — ikka lähemale tuli Sionie-huntide hüüe: „Kari, kõik kari, tulge kokku! hea jaht!“ ja jõekäänak kandis doled edasi, madalatele, liiwapõh-jaga wetele, wastu Sionie-laagrit. Nüüd saiwad nad

oma eksitusest aru. Nad oleksiwad pool penikoor-
mat ülewalpool kaldale tungima pidanud. Nüüd oli
see hilja. Kallas oli täis tuliseid, leekiwaid silmi, ja
peale koleda Fial-kisa, mis päikseloodest saadik ei
waikinud, ei kuulnud terwes dshunglis mingit häält.
Näis, nagu tahaks Won-tolla neid kaldale meelitada,
ning: „Pöörge ja wõtke kinni!“ karjus ninamees.
Kõik hundid pöörsiwad kaldale, rüsinal ja üksteist
tõugates ning madalas wees summides, nii et Wain-
gunga walgelt-wahutaw pale lõhki oli ja suured lai-
ned edasi-tagasi weeresiwad, nagu laewa puuklained.
Mogli oli ühtelugu nende kannul ja lõikas ning tor-
kas, kuna hundid ühes-hulgas kaldale tormasiwad.

Ning nüüd algas suur wõitlus — hunikus koos
ja jälle lahus — koost kistud ja jälle lähenedes —
laias rinnas, küll märja, punawa liiwiku peal, küll
üle juurte ja kändude, läbi ning üle madala wõsas-
tiku, ühe murulapikese pealt teise; sest nüüdki weel
tuli iga hundi kohta kaks dolet. Aga hundid oliwad
kõige oma olemise eest elu ja surma peal wäljas,
ning mitte ainult lühikesed, sügawarinnalised, walge-
hambulised kütihundid, ei, ka kiirgawate silmadega
lahinid, „emahundid koobastest“, nagu neid nime-
tati, — kes igaüks oma perekonna eest wõitlesiwad —
nende kõrwal siin ja seal ka mõni üheaastane, alles
esimeses poolwillases kuues, küünistades, kiskudes.
Hunt, peate teadma, kargab — ikka kas kõrisse, ehk
külje kallale, kuna dole madalamalt armastab ham-
mustada. See tuli huntidele kasuks, sest et doled,
weest wälja püüdes, pead püsti pidiwad hoidma.
Kuiwal maal oli huntide seisukord pahem; aga nii
wees kui kuiwal töötas Mogli nuga ühtewiisi. . . Nel-
hundi-wenda oliwad endid läbi löönud tema seltsis.
Hall-wend hoidis end poisikese põlwede ligi ja war-

jas ta kõhtu — teised kaitsesiwad ta selga ja külgesid, wõi seisiwad tema üle, kui mõni huluw dole, isegi noale kallale karates ta maha wiskas. Kõik ühtekokku oli aga üks suur segadus — tihe, isennast-kiskuw kera, mis paremalt poolt pahemale poole mööda kallast weeres ja pikkamisi ikka ringi ja ringi keerles. Siin ajas üks koht kuhja, nagu wull weekeeru sees — lõhkes nagu weewull ja heitis neli kuni wiis waese omaks kistud koera wälja, kes siis jälle keskpaiga poole läbi tungisiwad — seal kiskusiwad kolm dolet ühe üksiku hundi kallal, kes nad enesega kaasa wedas, kuni ise langes. Siin paisati hundikutsikas — kes juba wõitluse algul surma saanud — suures tungimise-keerus üles kõrgele, kuna ta ema, wiha pärast pöörane, ähkiðes maha langes ja edasi weeti — ning tiheda wõitluse keskel üks hunt ja üks dole, kes, kõike eneste ümber unustades, üksteist katsusiwad tabada — ning ära pühiti huluwate wõitlejate woost. Ühekorra silmas Mogli Akilat kahe dolega üks ühel-, teine teiselpool temast kinni, ja kolmat oma pea-aegu hammasteta lõugade wahel niudeid pidi edasi wedades, ja teinekord nägi Mogli Faod, hambad ühe dole kõris kinni, wastupõiklewat looma edasi lohistades, kuni ühe-aastased sellele wiimase lõpu tegiwad. Terwe wõitlus oli nüüd üks metsik läbisegi-kiskumine pimedas, ettepoole, tahapoole, ratasringi — põlew, pime wiha — tõukamine, tuigerdamine, langemine — hulumine, ähkimine.

Mida kaugemale öö edenes, seda hoogsamaks läks see kiire, pead pööritava panew ratasring. — Aga doled oliwad wäsinud, ei julgenud huntidele, kes nendest tugewamad, enam nii kallale tikkuda ja ka põgeneda ei tihkanud nad weel; Mogli nägi otsa lähenewat ja leppis sellega, et dolesid wõitluse-wõi-

metuks tegi. Ühe-aastased läksiwad südakamaks; oli aeg, hinge tagasi tõmmata, ja tarwitses ainult nuga wälgutada, siis taganes iga dole eemale.

„Liha ei ole luust kaugel,“ ähkis Hall-wend. Werd jooksis tal mitmest haawast.

„Aga luu lööme enne kraksti katki,“ ütles Mogli. „Aowawa! Nii teeme meie dshunglis.“ Punetaw tera lendas nagu leek ühele dolele küljesse, kelle tagumist poolt üks hunt, kes hammastega temas kinni oli, kattis.

„Minu saak!“ nohistas hunt läbi krambile tõmmatud hammaste. „Jäta ta mulle!“

„On sinu wats ikka weel tühi, wäljaspaikne?“ hüüdis Mogli. Won-tolla oli hirmus wäsinud, aga tema hammustus oli dolet halwanud, nii et see end ümber pöördi, ega teda salwata ei saanud.

„Sõnni nimel, kes mind lahti ostis,“ hüüdis Mogli kibeda naeratusega, „see on ju see sabata rotti!“ Ja tõepoolest, oli jah to suur, punakas-pruun ninamees.

„Ei ole tark, hundikutsikaid ja lahinisid murda,“ jätkas Mogli filosoferides edasi, kuna ta ise werd silmist pühkis — „kui ühtlasi ka koopa isale otsa peale ei tehta, ja minu maos on, nagu murraks see koopa-isa weel sind.“

Üks dole kargas ninamehele appi; aga enne kui ta hambad Won-tollale külge sai, oli Mogli nuga ta rinnus, ja Hall-wend tegi lõpu peale.

„Ja nii teeme meie dshunglis,“ ütles Mogli. Won-tolla ei lausunud sõnagi — tema elu nõrgus liiwasse; aga tema lõuad, ikka weel dole seljas hinni, pitsitasiwad endid koomale, kuna elu temast lahkus — dole wäristas, tema pea langes alla, ta lamas waikselt, ja Won-tolla langes tema peale.

„Hush! Weresüü on tasutud,“ ütles Mogli. „Laula oma laulu, Won-tolla.“

„Tema enam jahile ei lähe,“ pomises Hall-wend, „ka Akila waikib hulk aega.“

„Luu on kraksti katki!“ müristas Faoni poeg Fao. „Nad põgenewad! Murdke, murdke, wabad kütid, ärge armu andke!“

Üks dole teise järele hiilas minema märja, punase liiwiku pealt jõe poole, tihedasse dshunglisse, wastu wõi perijõge, kus aga pääseteed leidus.

„Wõlg! Wõlg!“ karjus Mogli. „Tasuge wõlg! Nad murdsiwad Won-tolla! Mitte üks koer ei tohi pääseda!“

Ta lendas jõe poole, nuga käes, et igat dolet, kes wette põgeneks, maha pista, kui korraga ühest kuhjast, üheksa surnu alt Akila pea ja esipool nähtawale ilmus. Mogli wiskas end nina-hundi kõrwale põlwile.

„Kas ma ei öelnud, et see minu wiimne wõitlus on?“ ähkis Akila. „On hea jaht. Ja sina, Wäike wend?“

„Mina elan, tapsin neid palju maha.“

„Tean seda. Ma suren, ja ma tahaks — ma tahaks sinu juures surra, Wäike wend.“

Mogli tõstis hirmsasti haawatud pea oma põlwele ja pani omad käed ta ärakistud kaela ümber.

„Ammu mööda on need endised päewad, mil Shier-Khan elas ja üks alasti inimese-poju tolmu sees maas sibeles,“ kõhis Akila.

„Ei, ei, mina olen hunt. Mina olen ühtenahka waba rahwaga,“ hüüdis Mogli. „Ei ole minu tahtmine, et ma inimene olen.“

„Sina oled inimene, Wäike wend, minu kaitsealune hundikutsikas. Sa oled mees mis mees, muidu oleks hundikari dolede eest põgenenud. Minu elu

olen sulle wõlgu, ja tänasel päewal päästsid sa hundi-
karja, nagu mina kord sind päästsin. Kas mäletad
weel? Kõik wõlg on nüüd tasa. Mine oma rahwa
juurde. Ma ütlen sulle weel kord, sina minu silmade
silm, see jaht on otsas. Mine oma rahwa juurde.“

„lial ei lähe ma. Üksinda tõttan dshunglis jahil
käia. Ma olen kõnelnud.“

„Suwe järele tulewad wihmad, ja wihmade järele
tuleb kewade. Mine tagasi, enne kui sind aetakse.“

„Kes mind ajab?“

„Mogli ajab Moglit. Mine tagasi oma rahwa
juurde. Mine inimeste juurde.“

„Kui Mogli Moglit ajab, siis Mogli läheb.“

„Enam ei wõi ma sulle öelda,“ kõneles Akila.

„Oma rahwaga pean weel rääkima. Wäike wend,
kas saad mind jalgele awitada? Ka mina olen üks
waba-rahwa juhataja.“

Wäga ettewaatlikult ja õrnalt tõstis Mogli Akila
üles, hoidis teda mõlema käega, ja juhataja hunt
tõmbas sügawasti hinge ning algas surmalaulu, mis
iga juhataja peab laulma, kui ta sureb. Wägewamaks
ja wägewamaks paisus laul, nii et ta kaugele üle jõe
kajas, kuni ta lõpule jõudes weel wiimast kord „Head
jahti!“ hüüdis, siis raputas Akila end Mogli käte wahelt
lahti, hüppas õhku ja langes tagurpidi — surnult —
oma wiimse ja kõige hirmsama surnud waenlase
peale.

Mogli istus, pea põlwede peal, liikumata, ei
kuulnud ega näinud, mis tema ümber sündis, kuna
halastamata lahinid wiimseid dolesid maha murdsi-
wad. Wiimaks waikis ka see kisa. Hundid tuliwad
longates, weriste haawadega tagasi, langenuid üle
lugema. Wiisteistkümmend jahihunti ja pool tosinat
lahinisid oli jõekaldal surnud maas, ja teistest ei

olnud mitte ainust ilma haawata. Mogli istus waikselt kuni külma päewapuhteni, mil Fao märg, külm nina end tema pihku pistis, ja Mogli end weidi kõrwale nihutas, et talle Akila kõhna keha näidata.

„Head jahti!“ hüüdis Fao, nagu elaks Akila alles, ning siis, üle tema lõhkikistud õla teistele: „Huluge, koerad! Üks hunt suri sel ööl!“

Aga täiest kahesajalisest dolede-jahikarjast Dekkani punakoertest, kes sellega uhkustasiwad, et ükski elaw hing dshunglis nende ees ei julge peatada, ei pöörnud ühtki Dekkanisse tagasi, et seal seda lugu oleks wõinud jutustada.

SISU:

1. Traawel Jalo	5 lhk.
2. Sūgisepāwad Berni-Alpides	18 "
3. Blaaken	28 "
4. Lontkōrw	36 "
5. Punakoer	70 "

Nooresoo kirjawara:

Nr. 1. **Eesti ennemuistsed jutud.** Piltidega. Kogunud ja trükki toimetanud M. J. Eisen. K. Sööt'i kirjastus Tartus 1911. Hind 75 kop.

Nr. 2. **Greeka muinaskangelased.** Eestistanud Anna Haawa. Piltidega. K. A. Raag'i kirjastus Tartus 1909. Hind 1 rbl. lihtkõites; 1 rbl. 15 kop. kalingorikõites.

Nr. 3. **Wee-alune riik.** W. Lunkewitschi järele Wene keelest. M. Hermann'i kirjastus Tartus 1910. Hind 25 kop.

Nr. 4. **Ojamõlder ja tema minija.** Lydia Jannseni jutustus. H. Laakmann'i kirjastus Tartus 1910. Hind 30 kop.

Nr. 5. **Elu sügawusest.** Kirjutanud Juhan Liiv. K. Sööt'i kirjastus Tartus 1910. Hind 40 kop.

Nr. 6. **Kõu ja Pikker.** Rahwasuust saadud ainete järele salminud M. J. Eisen. „Postimehe“ kirjastus Tartus 1910. Hind 25 kop.

Nr. 7. **Laane-hunt.** Seton-Thomsoni järele eestistanud A. Põllusaar. Piltidega. Georg Zirk'i kirjastus Tartus 1910. Hind 40 kop.

Nr. 8. **Ennosaare Ain.** Jutustus Eesti minewikust. Kirjutanud E. Aspe. M. Hermann'i kirjastus Tartus 1910. H. 50 kop.

Nr. 9. **Rooma muinaskangelased.** Piltidega. Eestistanud Anna Haawa. „Postimehe“ kirjastus Tartus 1910. Hind 1 rbl.

Nr. 10-a. **Kalewala.** Eestistanud M. J. Eisen. I. jagu. Ilmub „Postimehe“ kirjastusel.

Nr. 11. **Lookesed loodusest.** Wabalt Hermann Wagneri järele tõlkinud Eesti tütarlaste gümnaasiumi IV. klassi õpilased 1909. a. Trükki toimetanud M. Kampmann. Piltidega. Georg Zirk'i kirjastus Tartus 1911. Hind 45 kop.

Nr. 12. **Kuidas inimesed wanast elasid.** Piltidega. F. Gansbergi järele Anna Haawa. „Postimehe“ kirjastus Tartus 1911. Hind 40 kop.

Nr. 13. **Oma tuba, oma luba.** Kirjutanud J. Pärn. Teine trükk. K. A. Raag'i kirjastus Tartus 1911. Hind 20 kop.

Nr. 14. **Bob Ellerhein.** Jutustus Eesti minewikust. Kirjutanud M. Pödder.

Nr. 15. Kooli näitelawa I. **Wali õeke.** Laste naljamäng kahes waatuses. Wene keelest O. Truu. H. Leokese kirjastus Wiljandis 1911. Hind 30 kop.

Nr. 16. **Luige Laos. Suwe-Jaani sõpradele.** L. W. Laakmann'i kirjastus Pärnus 1911.

Nr. 17. **Kasu-mets.** Koolilaste wabad mõttemõlgutused. Korraldanud ja trükki toimetanud M. Kampmann. A. Buschi kirjastus Tallinnas 1911.

Nr. 18. **Tuhat-üks õöd.** Hommikumaa muinasjutud. Tõlkinud H. Oras. J. ja A. Paalmann'i kirjastus Tallinnas 1911.

Nr. 19. **Ühismängud nooresoole.** Kogunud kooliõpetaja A. Rull. K. Sõõti kirjastus Tartus 1911. Hind 40 kop.

Nr. 20. Fr. R. Kreutzwaldi **Kalewipoeg.** Eesti nooresoole toimetanud P. Org. Teine trükk. G. Pihlaka kirjastus Tallinnas 1911. Hind 80 kop.

Nr. 21. **Roosa ehk Lapse armastus.** Chr. von Schmid'i järele B. Gildenmann. L. W. Laakmanni kirjastus Pärnus.

Nr. 22. **Õnnelik kuningapoeg** ja teised jutud. Oscar Wilde järele Inglise keelest M. Kurs-Olesk. K. Sõõti kirjastus Tartus.

Nr. 23. **Suur-Tõll,** Saaremaa wägimees. P. Süda. G. Pihlaka kirjastus Tallinnas 1911. Hind 20 kop.

Nr. 24. A. P. Tschechowi **Wäljawalitud jutud.** Tõlkinud O. Truu. K. Sõõti kirjastus Tartus.

Nr. 25. **Must kuub.** Jutustus Eesti ärkamise ajast. Kirjutanud J. Pärn. G. Zirki kirjastus Tartus.

Nr. 26. **Karri ja Hallikasuka elulugu.** Selma Lagerlöfi järele M. Nurm. A. Buschi kirjastus Tallinnas.

Nr. 27. **Westelood loomadest.** Eesti keelde Anna Haawa. G. Pihlaka kirjastus Tallinnas.

□ □ □

HIND 40 KOP.
